

Werken met DigLin+

augustus 2017

Inhoud

ABC 4

- De woorden 4
- Letters slepen 5
- Woorden horen en slepen 6
- Woorden vormen en slepen 6
- Luister en typ 7
- Bingo 7
- Memory 8
- Zinnen 9
- Zoek de zin 9
- Letters schrijven 10
- Samengevat 10

Lezen 11

- Bingo, Memory en Woord bij plaatje 11
- Lezen 1-4 11
- Presentatie 13
- Vul de woorden in 14
- Lees de zinnen 14
- Maak de vragen 15
- Sleep en maak een zin 15
- Bingo 16
- Memory 16

Schrijven en typen 17

- Letters schrijven 17
- Woorden typen 17
- Woorden in de zin typen 1 en 2 18
- Zinnen typen 1 en 2 18
- Zinnen typen: op, in, voor, achter, bij, tussen, door 19

Luisteren 20

- Welke klank hoor je? 20
- Woorden en klanken 21
- Luisteren en vragen maken 1-3 22
- Luisteren en zinnen typen 22

Spreken 23

Thema's 25

Woorden en Regels 26

- Woorden 27
- Regels 28
- ik - jij - je - hij - zij - ze - het - wij - jullie - zij - ze 29
- Ja - nee. Niet - geen 31
- Werkwoorden 31
- Twee werkwoorden in de zin 33
- Zinnen maken 33

Extra 34

Printmateriaal 34

Wat kan ik? 34

Wat heb ik gedaan? 34

Voorschatters 36

De werkplaats 38

Een ideale week in de ideale werkplaats 38

Hoe vaak en hoe lang 38

Basismateriaal 38

Geen dromen meer 38

De docent 40

De droomdocent 40

Vakkennis in het alfabetiseringsdomein 40

Vertrouwen in een digitale leeromgeving 40

Vertrouwen in het leervermogen van de alfacursist 40

Achtergronden voor de docent* 41

De oorsprong van DigLin+ 41

Algemeen 41

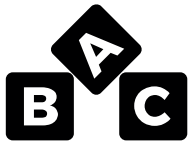
Motivatie 42

Autonomie en feedback 43

Impliciet leren en bronnen 46

Literatuur 48

ABC

Onder bovenstaand icoontje wordt de basis van het technisch lezen op speelse wijze gepresenteerd en geoefend. In totaal worden 320 woorden behandeld verdeeld over 16 lijsten met ieder 20 woorden. Van iedere lijst wordt aangegeven welke klinkers en medeklinkers erin behandeld worden. Zo kan de gebruiker/cursist zelf zien welke letters er centraal staan in een lijst. Ook kan hij in een oogopslag zien dat het aantal lettertekens per lijst toeneemt.

Alle cursisten hebben zelf een map waarin de werkschema's/evaluatiebladen bewaard worden. Omdat de cursisten zelf bijhouden wat ze gedaan hebben en hoe dat ging, weten ze de volgende keer ook waar ze moeten beginnen en wat ze nog een keer over moeten doen.

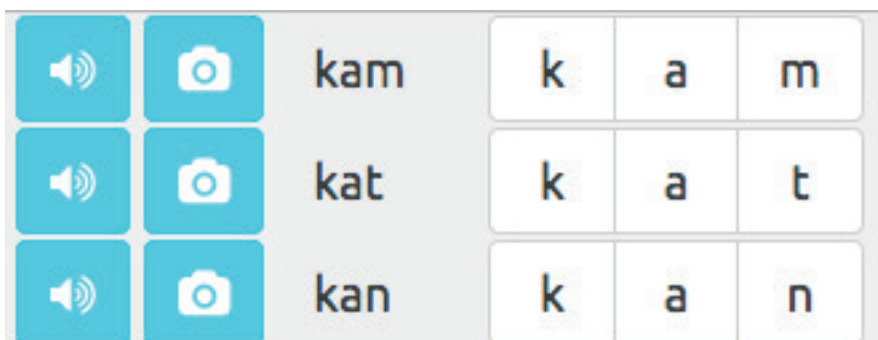
Lijst 1 a-oo-ie b-k-l-m-n-p-r-s-t-v

In die 16 lijsten zijn de klanken en schrijfwijze van het Nederlands opgenomen, met uitzondering van de -q- en de -y-. Met die 20 woorden van een lijst kunnen vijf oefeningen en twee nuttige spelletjes (verkapte automatiseringsoefeningen) worden gedaan. Tot slot worden de geleerde woorden in een zinsverband gezet. Het zijn in volgorde:

- de woorden,
- letters slepen (1 en 2),
- woorden horen en slepen,
- woorden vormen en slepen (1 en 2),
- luister en typ,
- Bingo,
- Memory,
- zinnen,
- zoek de zin,
- letters schrijven.

De woorden

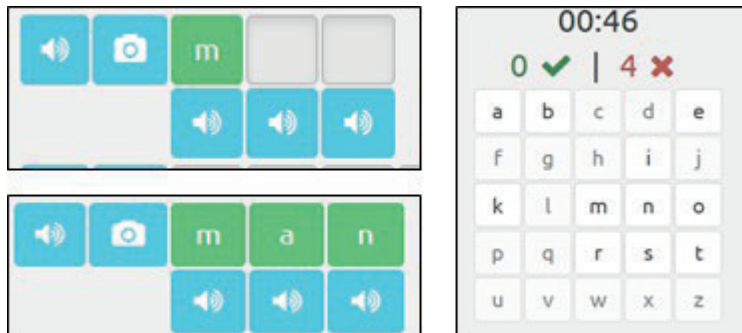
Bij De woorden worden alle facetten van de 20 woorden van een lijst gepresenteerd: het geschreven woord, het gesproken woord, de betekenis in de vorm van een plaatje, en de letters en de klanken waaruit het woord bestaat. Alles op één scherm. De cursist kan drukken op alle vierkantjes en icoontjes die te zien zijn. Er komt steeds geluid of beeld. De cursist kan hier mee experimenteren door zijn eigen oefening te maken, bijvoorbeeld plaatje bij gesproken woord oefenen, letter bij klank, enz. De Woorden is min of meer het digitale woordenboek waarin spelling, uitspraak en betekenis op het scherm gepresenteerd worden. Het beantwoordt aan wat Read (2009) stelde over het belang van visualiseren bij het leren van nieuwe woorden, maar wat nog eens te meer geldt voor alfacursisten.

De woorden: klanken, beelden en woorden

Letters slepen

Bij *Letters slepen* (bestaande uit twee delen, ieder op een apart scherm) wordt de koppeling tussen klank en teken/letter(s) aangeleerd. De cursist kan het hele woord horen en de afzonderlijke klanken. Hij zal nu moet uitvinden hoe dat woord geschreven wordt door de letter bij de klank te zoeken. Hij moet daartoe een letter uit de letterbak naar de klank slepen. Dat zal voor echte beginners een zaak van veel proberen zijn. In onderstaand voorbeeld is de letter – m – van de letterbak naar het lege grijze vakje gesleept. De score boven de letterbak laat zien dat de cursist vier pogingen heeft gedaan in 46 seconden om tot het goede resultaat te komen (als het niet de goede letter is, kleurt het vakje rood en springt de letter terug. De cursist gaat door om de andere letters bij de klanken te vinden en komt uit op – man –.

Impliciete informatie in de oefenvormen (links).

Alleen de witte letters in het alfabet kunnen gesleept worden.

Er is meer visuele informatie op dit schermbeeld te vinden. In het letterblok (rechts) tellen alleen de witte vakjes mee voor deze oefening. Dat wordt de cursist snel duidelijk, want de grijze vakjes laten zich niet slepen. In het linker blok geven de luidsprekertjes aan dat je daar óf het hele woord óf een losse klank kunt horen.

Impliciete informatie in de oefenvormen door middel van de grootte van de hokjes

Naast het meest linkse luidsprekertje staat een mini-fototoestel dat de betekenis weergeeft. Dan ziet u vier grijze blokjes waar letters naartoe gesleept moeten worden en daaronder drie blauwe hokjes met luidspreker. De eerste klank past op één letter, de tweede klank past op twee grijze blokjes, dus op twee letters, en de derde klank weer op één letter. Dat ontdekt een leerder heel snel (of anders gezegd: hij interpreteert het beeld op die manier en leidt daar een regel uit af zonder dat de docent daar instructie over geeft. En dat moet een docent ook beslist niet doen.)

Woorden horen en slepen

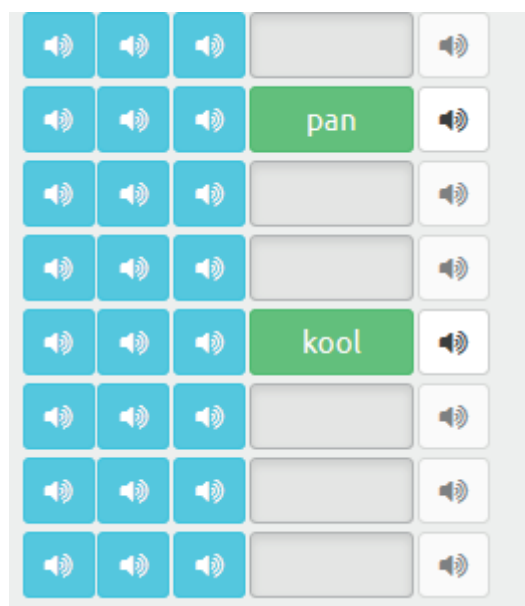
Bij *Woorden horen en slepen* kan de cursist een woord beluisteren en het geschreven woord naar het juiste lege blok slepen, zoals succesvol gedaan is met de woorden in de groene blokjes. Er wordt hier globale woordherkenning geoefend. Intussen worden de tijd en het aantal fouten genoteerd: vijf goede pogingen, drie foute pogingen. Een cursist die gewezen wordt op deze feedback door de computer zal er naar willen streven om nul fout te maken in een snellere tijd. De docent kan ook zo'n taak voorstellen.

Woorden horen en slepen (globale woordherkenning)

Woorden vormen en slepen

Bij *Woorden vormen en slepen* wordt de cursist uitgedaagd om een serie klanken te verbinden tot een geheel (dus het gesproken woord) en daar het juiste geschreven woord bij te zoeken.

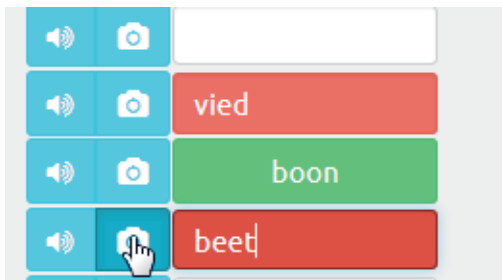

Synthese van klanken: Woorden vormen en slepen

In het voorbeeld hierboven zijn steeds drie klanken te horen waar de cursist het hele woord van heeft gemaakt: pan en kool. Daarvoor moet hij een synthese maken de losse klanken. Met langere woorden wordt dat moeilijk want de cursist moet dan clusters gaan maken binnen een woord. Dat kunnen delen van een eenlettergrepig woord zijn (bijvoorbeeld – st en – sch of st- en sch-) of lettergrepen binnen een meerlettergrepig woord (bijvoorbeeld: moeder) of een samenstelling (bijvoorbeeld: appeltaart). Ook hier worden de tijd en de pogingen van de cursist geteld en is er een klankenbar als hulpbron aanwezig.

Luister en typ

Luister en typ wordt door de cursisten als de moeilijkste oefening ervaren.

luister en typ

De cursist hoort het hele woord, kan de bijbehorende foto zien en gebruik maken van de klankenbar en moet dan het woord intypen. Het eerste woord dat getypt is, is rood, maar kleurt pas rood toen de -d- getypt werd in plaats van de -s- van -vies-. Het wordt de cursist dus door het systeem duidelijk gemaakt welk deel goed is en vanaf waar hij moet gaan verbeteren. Bij deze oefening speelt zowel auditieve analyse, koppeling van klank naar letter, als synthese een rol.

Cursisten houden graag wedstrijdjes met deze oefening. De eerste keer kost het hen vaak meer dan een uur om de oefening compleet te krijgen en ze blijven vrijwillig na om dat resultaat te bereiken.

Bingo

Bingo is een van de twee spelletjes waarin snelle woordherkenning gestimuleerd en geoefend wordt. Er kan zonder tijdslimiet gespeeld worden – goed om mee te beginnen – en met tijdslimiet. Snelle woordherkenning is een belangrijke factor bij het lezen van zinnen en teksten. Bij snelle woordherkenning blijft er in het werkgeheugen meer ruimte over voor andere bewerkingen, zoals betekenis geven aan de zin als geheel.

Het spel begint door op het luidsprekertje linksboven te drukken. De cursist hoort dan een woord en moet het bijbehorende geschreven woord aanklikken. Meteen daarna is het tweede woord te horen, en zo verder. De cursist hieronder had 47 seconden gespeeld en 10 woorden gescoord. Streven is om jezelf of je buurman te overtreffen. Bij een volgende poging zijn de woorden door elkaar geschud.

lijst 2 00:47

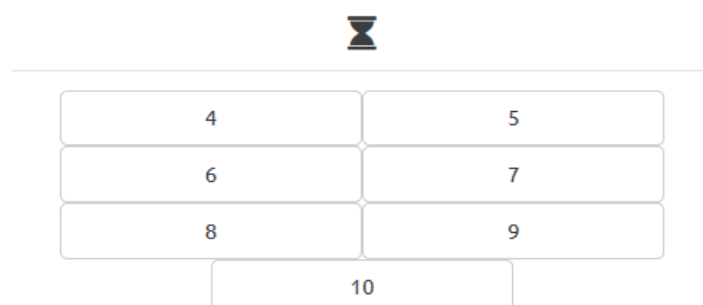
 10 ✓ | 0 ✗

kin	laars	kip	voet	zit
koe	soep	haar	maan	ik
boek	naam	bloes	kaas	haak
koek	lip	vis	bloem	pil

Snelle woordherkenning geoperationaliseerd in de spelvorm Bingo

Bij de variatie met tijdslimiet (in de pop-up met het zandloperkje) kan de cursist zelf kiezen hoeveel seconden hij neemt (van 10 tot 4) om het juiste woord aan te klikken. Het moge duidelijk zijn dat de eerste score het moeilijkst is omdat er dan gekozen moet worden uit het hele veld van 20 woorden. Iedere volgende keuze is gemakkelijker.

De cursist kan zelf de tijdslimiet instellen.

Kies het juiste plaatje

De woorden van de lijst worden geoefend door op grond van het geschreven en/of het gesproken woord het juiste plaatje aan te wijzen uit vier mogelijkheden.

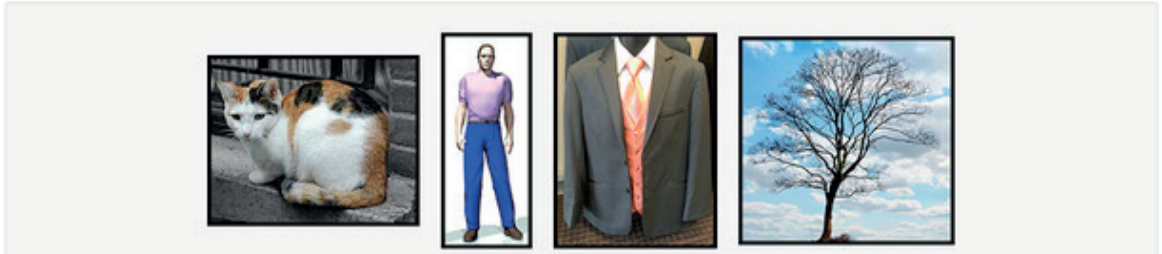
lijst 1

2 ✓ | 0 ✗

3 / 20

01:12

🔊 kat

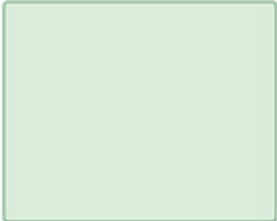

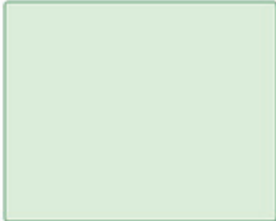
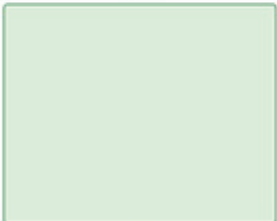

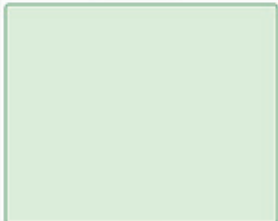

Klik aan: kat. De cursist heeft 1:12 minuten gedaan over 3 goede oplossingen.

Memory

Bij Memory zijn acht geschreven woorden bedekt en acht plaatjes met het gesproken woord eronder eveneens. Er moeten acht paren (hier van lijst 2) bij elkaar gezocht worden. Het paar wordt gevormd als achter elkaar het plaatje en het juiste geschreven woord worden aangeklikt.

memory 2b

01:51

			
🔊	🔊 koek	🔊 naam	🔊
			
🔊	🔊 kin	🔊	🔊 soep
			

Memory halverwege met vier combinaties gevonden in 1:51 minuut

Zinnen

Zinnen lezen is bedoeld als oefening om nu bekende woorden in zinsverband proberen te lezen. De zin kan ook beluisterd worden en als hulpbron of als feedback gebruikt worden. Het einddoel is deze zinnetjes te kunnen 'lezen' aan het eind van woordenlijst 2.

zinnen lijst 2

De kip zit in de boom.

De klok aan de muur.

Het been van Jan.

De kat zit in de zon.

De vis is in de pan.

Bas zit in de boot.

Lezen met ondersteuning van beeld en geluid

Zoek de zin

In deze oefening moet de zin onder de juiste foto gesleept worden. De zinnen worden in de oefening hiervoor geoefend. In deze oefening is er geen geluid. Pas als de zin correct is gesleept, kan de zin ook beluisterd worden als zelfcontrole.

lijst 1

0 ✓ | 0 ✗

00:00

De roos in de kan. De man in de boot. De riem van de man. De kool in de pan. De kat in de boom.

Lezen zonder ondersteuning van de gesproken zin. ABC lijst 1: zoek de zin bij het plaatje.

Letters schrijven

Bij de woordenlijsten 1-10 kan de leerder ook zien hoe de Nederlandse letters geschreven worden en waar je het beste kunt beginnen om een mooie letter neer te zetten. De letters die hiervoor gebruikt worden, zijn geïnspireerd door het font dat in DigLin+ gebruikt wordt: Ubuntu (<http://font.ubuntu.com/>).

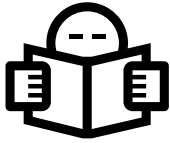
letters schrijven

Samengevat

Uit bovenstaande beschrijving is op te maken dat niet de docent verondersteld wordt instructie te geven maar dat het materiaal zelf dat doet door de manier waarop het systeem/programma zelf feedback geeft en een leerder stimuleert om steeds minder fouten te maken in steeds kortere tijd. Het materiaal zelf zorgt al voor veelvuldige herhaling door het aantal oefeningen bij een woordenlijst totdat 90% van de oefening correct is afgehandeld. De docent kan dat uitbuiten door een taak te geven waarvoor de leerder moet zwoegen, de leerder kan daarvan profiteren door het geleerde te tonen.

*** Evaluatieformulieren voor dit onderdeel zijn te vinden onder 'Extra' in het menu.**

Lezen

Onder het icoontje *Lezen* zijn de volgende onderdelen te vinden:

- Bingo, Memory en Woord bij plaatje
- lezen 1
- lezen 2
- lezen 3
- lezen 4 - beroepen
- lezen 4 - vrije tijd.

Bingo, Memory en Woord bij plaatje

Bingo, *Memory* en *Woord bij plaatje* zijn bedoeld om de woordkennis van het ABC-gedeelte op te frissen voordat de cursist aan de slag gaat met teksten. Deze 28 oefeningen zijn ingevuld op basis van meestal drie of meer klinkers waar cursisten moeite mee hebben. Bijvoorbeeld: a / oo / ie aa / oe / i ee / o / uu e / u / o / oo / a / i .

Lezen 1-4

De eerste teksten zijn zeer kort en hebben ook korte zinnen; de gebruikte woorden zijn frequent en relevant voor de doelgroep van volwassenen en jongeren vanaf ongeveer 12 jaar. De tekst gaat uit van mensen in die doelgroepen en vertelt iets over hun persoonlijke omstandigheden. De teksten zijn bedoeld om de overgang van woordniveau naar zinsniveau te kunnen maken.

Winter in de stad

Het is koud in de stad.

Op straat ligt sneeuw.

De auto's rijden langzaam.

De stoep is glad.

Fietsen is moeilijk in de sneeuw.

Een meeuw zit op het ijs.

De mensen doen zout op de stoep.

Dan smelten het ijs en de sneeuw.

Hij kan niet in het water.

De teksten worden altijd ondersteund door foto's om de verbinding met de werkelijkheid zo duidelijk mogelijk te maken. In Lezen 1 zijn zelfs teksten die per zin ondersteund worden door een foto, bijvoorbeeld omdat de foto duidelijker de relatie met de beschreven werkelijkheid weergeeft dan de foto's van ieder afzonderlijk woord zouden doen, bijvoorbeeld *Winter in de stad*.

De foto's en ook de vragen dienen om de analfabete cursist/leerling te doen beseffen dat de werkelijkheid in de tekst een andere is dan de werkelijkheid van de cursist, iets waar vooral volwassen alfacursisten veel moeite mee hebben. Daarom staat bijvoorbeeld bij de tekst steeds een foto van degene over wie de tekst gaat. Dat is aanvankelijk een derde persoon (een hij of een zij) omdat het voor een alfacursist makkelijker te begrijpen is dat er over een ander gepraat wordt, namelijk over degene op de foto. Bijvoorbeeld de tekst over de vriendinnen Meriam en Moniek. De schrijver vertelt over hen in de derde persoon. Veel moeilijker te begrijpen is dat een tekst over *ik* gaat. Want wie is die *ik*? Aanvankelijk is die *ik* dan ook de persoon van de foto die zelf aan het woord komt door dat hij vertelt wie hij is en wat hij beleeft. Een voorbeeld van zo'n tekst is wat *Ben Bakker* (Lezen 2) aan de lezer vertelt. De lezer moet gaan begrijpen dat de *ik* Ben Bakker is. Een foto kan daarbij helpen.

Ben Bakker

"Mijn naam is Ben Bakker.
 Ik ben 83 jaar oud.
 Ik woon in een dorp in Brabant.
 Ik heb drie grote kinderen.
 Mijn kinderen wonen hier niet.
 Zij wonen in de stad.
 Zij hebben daar werk."

Ben Bakker (Lezen 1) aan het woord

Ook in Lezen 1 (*Wel of niet*) komt de ik-zegger al voor: is het de man op het plaatje, of de schrijver? Zo'n tekstje is bedoeld om te wennen aan een ik-zegger in een tekst. Langzamerhand zal de cursist gaan begrijpen dat het ook zo maar iemand kan zijn die aan het woord is en die we niet kennen en waar geen foto bij hoort.

Wel of niet

Ik hou niet van regen.

jij

Ik hou niet van kou.

ik

Ik hou wel van jou.

En jij?

Cognitieve belasting: Wie is die ik? (Lezen 1)

In de teksten is een toenemende graad van moeilijkheid ingebouwd, zowel tussen de teksten (Lezen 1-4) als binnen Lezen 1, 2, 3 en 4 zelf. Dat betreft de volgende onderdelen.

- Technisch lezen: langere teksten en meer woorden per zin.

gemiddelde	Lezen 1	Lezen 2	Lezen 3	Lezen 4 Beroepen	Lezen 4 Vrije tijd
Tekstlengte: aantal zinnen	6,2	10,4	14,8	16,4	21
Aantal woorden per zin	5,5	5	5,9	7,3	7,3

Overzicht van tekstlengte en zinslengte in basisteksten van Lezen 1-4

- Woordenschat: de selectiecriteria zijn frequentie, relevantie voor de doelgroep en afbeeldbaarheid van het woord. We gaan zoveel mogelijk uit van de meest frequente 500 tot 1000 woorden voor teksten onder A1. Daarvoor hebben we gebruik gemaakt van het *Leerwoordenboek Nederlands* (Gathier & de Kruyf, 2005) en van de frequentielijst samengesteld voor de *Woordenschattoets Nederlands voor analfabeten* (WNT Alfa) (Prins, 2016). Het aantal woorden dat niet afbeeldbaar is, neemt toe. Dus van concreet naar abstract en van veel zelfstandige naamwoorden naar meer bijwoorden en verbindingswoorden.
- Cognitieve belasting: dit heeft betrekking op het verschil tussen de werkelijke (niet-linguïstische) context en de linguïstische context van het verhaal. Dat speelt met name een rol voor het begrijpen van wie achter de woorden *ik* en *jij* zit, maar ook voor het begrijpen van een voltooid en onvoltooid aspect van een werkwoord. Ook de aard van de vragen speelt een rol: de vragen hebben uiteraard betrekking op gegevens in de tekst zelf, maar worden steeds meer afgezet tegen de wereld daarbuiten. Doordat de leerder moet kiezen uit de antwoordmogelijkheden: *ja, nee, onbekend/weet ik niet*, leert hij onderscheid te maken tussen tekstuele en buiten-tekstuele kennis.
- Grammatica: de basisstructuur van de Nederlandse zin. We zijn uitgegaan van de stellende zin in de tegenwoordige tijd. In de vragen komt al snel de structuur van de *ja/nee-vraag* voor, gevolgd door de *vraagzin* ingeleid door een *vraagwoord*. Onder het A1-niveau komen hier en daar ook zinnen met *inversie* voor, omdat het een natuurlijker taalgebruik opleverde. Ondergeschikte bijzinnen worden nog zoveel mogelijk vermeden.

In de teksten wordt hoofdzakelijk de onvoltooid tegenwoordige tijd gebruikt. Soms zijn voltooide deelwoorden of de onvoltooid verleden tijd niet te vermijden. In die gevallen gaat het om veel voorkomende werkwoordsvormen, zoals *was* of *gekocht*.

Bij een tekst kunnen de volgende oefeningen aangeboden worden:

- presentatie,
- vul de woorden in,
- lees de zinnen,
- maak de vragen (ja/nee/weet ik niet, onbekend),
- sleep en maak een zin,
- Memory en Bingo.

Deze onderdelen hoeven niet allemaal achter elkaar doorgenomen te worden, maar kunnen verdeeld worden in oefeningen in technisch lezen, begrijpend lezen, automatisering van het woordbeeld en het typen van woorden en zinnen. Hieronder geven we een beschrijving met een voorbeeld van elk type oefening.

Presentatie

Abdul vertelt aan zijn buurman

Daag meneer, ik ben Abdul.
 Ik kom uit Syrië.
 Ik zit al twee maanden op school.
 Ik ga met de bus naar school.
 Ik wil liever met de fiets.
 Mijn vrienden komen ook op de fiets.
 Mijn vader zegt: "Je moet wachten.
 Het is nu erg koud.
 Je mag later op de fiets.
 Als het lente is."

De tekst is integraal te beluisteren door op de pijl te drukken rechtsonder. De woorden die onderstreept zijn, kunnen afzonderlijk beluisterd worden. De woorden in een groen blokje zijn voorzien van een foto, die verschijnt als de cursor het blokje aanraakt. Het doel van het luisteren is dat de leerder een idee krijgt waar de tekst over gaat doordat hij een beeld (= grove betekenis) krijgt van afbeeldbare woorden.

Vul de woorden in

Deze oefening heeft tot doel om de betekenis van de zinnen te vergroten door het accent te leggen op de betekenis van enkele kernwoorden. Deze woorden moeten getypt worden op een lege plek in de tekst en gekozen worden uit een rijtje woorden dat naast de tekst staat afgebeeld. Natuurlijk ziet Abdul daar zelf op toe! Abdul (de cursist/ leerling) kan zelf de tijd die hij nodig heeft noteren en de oefening een dag later herhalen om te zien of hij die taak dan vlotter kan af werken. Als het ingevulde woord correct is, kleurt het vakje groen.

Abdul vertelt aan zijn buurman
00:00

Dag meneer, ben Abdul.

Ik kom uit .

Ik zit al twee maanden op .

Ik ga met de naar school.

Ik wil liever met de op de fiets.

: Je moet wachten.

op de fiets.

zegt	ik
later	fiets
bus	Syrië
ook	school
koud	

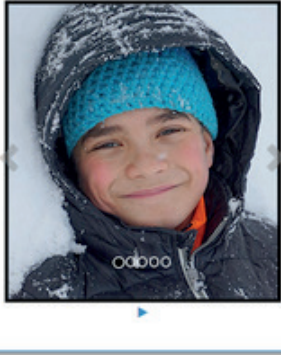
Vul de woorden in

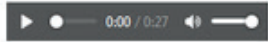
Lees de zinnen

In deze oefening kunnen de zinnen een voor een beluisterd worden (druk op de pijl).

Abdul vertelt aan zijn buurman

- ▶ Abdul vertelt aan zijn buurman.
- ▶ Dag meneer, ik ben Abdul.
- ▶ Ik kom uit Syrië.
- ▶ Ik zit al twee maanden op school.
- ▶ Ik ga met de bus naar school.
- ▶ Ik wil liever met de fiets.
- ▶ Mijn vrienden komen ook op de fiets.
- ▶ Mijn vader zegt:
- ▶ Je moet wachten.
- ▶ Het is nu erg koud.
- ▶ Je mag later op de fiets.
- ▶ Als het lente is.

Lees de zinnen. De zinnen kunnen stuk voor stuk beluisterd worden (Lezen 2)

Maak de vragen

Debedoeling van deze vragen is om door beantwoording meer begrip van de tekst te krijgen en om het antwoord op de vragen uit de tekst te laten komen. Bijvoorbeeld de vraag *WOont Abdul in Sneek?* kan niet beantwoord worden omdat er in de tekst niets over gezegd wordt. Ja en nee zijn dus geen correcte antwoorden. Daar heeft een prille lezer moeite mee. Om de cursist daaraan te wennen is het goed om te vragen waar het antwoord staat in de tekst. Ook hier kan de tijd en het aantal goede en foute antwoorden afgelezen en genoteerd worden. Zo leert de cursist zichzelf te verbeteren.

01:40

ja nee weet ik niet

3 ✓ | 0 ✗

Praat Abdul met zijn vader?	<input type="button" value="nee"/>
Komt Abdul uit Syrië?	<input type="button" value=""/>
Gaat Abdul op de fiets naar school?	<input type="button" value=""/>
WOont Abdul in Sneek?	<input type="button" value="weet ik niet"/>
Komen Abduls vrienden met de bus?	<input type="button" value="nee"/>
Wil Abdul graag met de bus?	<input type="button" value=""/>
Moet hij wachten tot de lente?	<input type="button" value=""/>
Is het erg koud in de lente?	<input type="button" value=""/>
Is het nu lente bij Abdul?	<input type="button" value=""/>

Lezen 2: vragen maken

Sleep en maak een zin

De bedoeling van de oefening hieronder is gevoel te krijgen voor hoe een Nederlandse zin loopt door de zin af te maken. Het laatste woord moet het vervolg voorspellen. Er worden zinsdelen aangeboden in plaats van woorden. De cursist oefent met deze aanvulzinnen totdat de zinnen vlot gevormd en opgelezen kunnen worden.

Abdul vertelt aan zijn buurman 00:00

Abdul praat met

Hij komt

Hij woont

Abdul gaat naar school

Zijn vrienden komen

Abdul mag

Het is

met de bus.

in Nederland.

nu erg koud.

niet op de fiets.

op de fiets.

zijn buurman,

uit Syrië.

Zinsdelen aanvullen in Lezen 2

Bingo

Als de basistekst voldoende lengte heeft, kan er ook een Bingo aan toegevoegd zijn om de gesproken vorm snel te kunnen verbinden aan het geschreven woord. Dit spel is primair bedoeld als automatisering van klank- en woordbeeld.

jaar	ze	eiland	ligt	kinderen
meisje	uit	moeder	hebben	broer
in	Nederland	komt	al	ja
nee	heet	vader	het	zus

Bingo naar aanleiding van een tekst in Lezen 2

Bij de variatie met tijdslimiet (in de pop-up met het zandloperkje) kan de cursist zelf kiezen hoeveel seconden hij neemt (van 10 tot 4) om het juiste woord aan te klikken. Het moge duidelijk zijn dat de eerste score het moeilijkst is omdat er dan gekozen moet worden uit het hele veld van 20 woorden. Iedere volgende keuze is gemakkelijker.

Memory

Per basistekst zijn acht geschreven woorden bedekt en acht plaatjes met het gesproken woord eronder eveneens. Er moeten acht paren bij elkaar gezocht worden. Het paar wordt gevormd als achter elkaar het plaatje en het juiste geschreven woord worden aangeklikt, zoals gebeurd is voor meneer, bus, zit, school en lente (Lezen 2: Abdul vertelt aan zijn buurman).

02:42

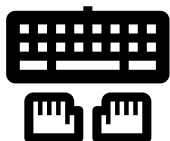
meneer bus zit school lente

Eind

Memory naar aanleiding van een basistekst in Lezen 2

* Evaluatieformulieren voor dit onderdeel zijn te vinden onder 'Extra' in het menu.

Schrijven en typen

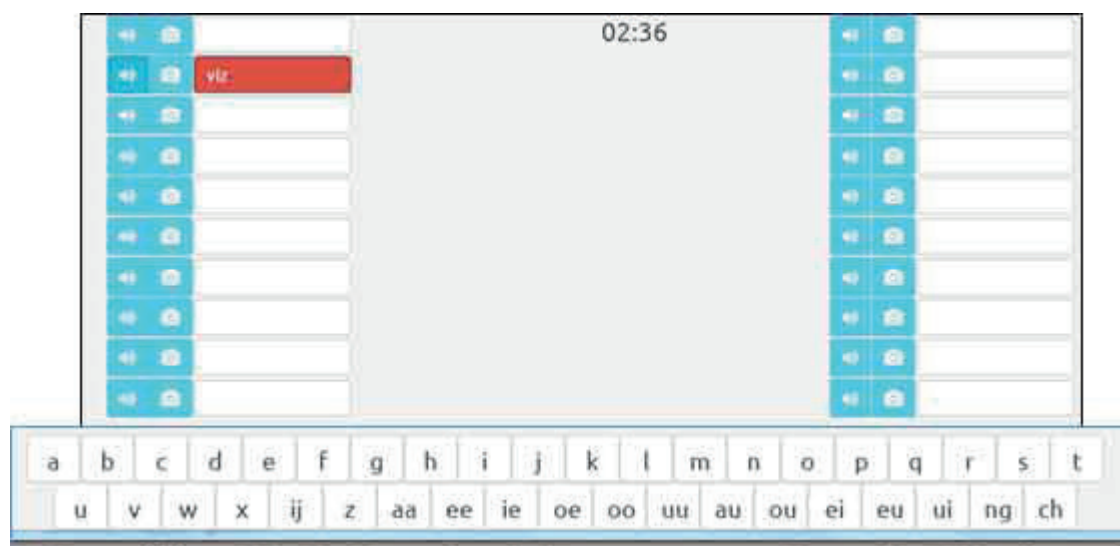
Onder het icoontje *Schrijven* staan oefeningen die het spellen en schrijven van losse woorden en zinnen oefenen en gezien kunnen worden als de moeilijkste fase van het technisch lezen en schrijven. Cursisten vinden deze oefening doorgaans niet saai of vervelend, maar zien hem juist als uitdagend, geschikt voor een wedstrijdje, met jezelf of met je buurman of buurvrouw. Het is voor henzelf het bewijs dat ze hebben leren schrijven en dat geeft erg veel voldoening en stimulans om nog verder te gaan.

Letters schrijven

In vijf oefeningen worden de meest voorkomende letters en tweelettertekens (oe, eu, en dergelijke) van het Nederlands nog eens getoond. De nadruk ligt daarbij op waar je begint een letter te schrijven. Het is geen gebonden schrift, maar een duidelijke manier van schrijven waarbij de leerders gemakkelijk zelf het initiatief kunnen nemen om de letters te verbinden. Het aanleren van een handschrift ligt echter buiten het perspectief van DigLin+, maar kan in de les gestimuleerd en geoefend worden.

Woorden typen

Deze oefening is erop gericht om de belangrijkste woorden van de basistekst te kunnen schrijven. Door op het luidsprekertje te drukken kan de cursist het woord beluisteren en het daarna typen. De klankenbar kan als hulpbron fungeren. Zodra er een foute letter wordt getypt, kleurt het vak rood. De leerder weet dan onmiddellijk dat de laatste letter fout is en kan dit direct proberen te verbeteren. Het doelwoord in het voorbeeld hieronder was *visje*, maar zodra de -z- ingetypt werd, kleurde het vak rood. Daardoor krijgt de leerder onmiddellijk feedback van het systeem en wordt hem belet verder de fout in te gaan. De 15 oefeningen in *Woorden typen* zijn alle geformeerd rond een drietal of meer (problematische) klinkers en herhalen de stof van het technisch-lezendeel (ABC), maar zijn anders geordend. De klankenbar is als hulpbron aanwezig.

Oefening *Luister en typ in gebruik; met klankenbar*

Woorden in de zin typen 1 en 2

Een vergelijkbare werkwijze wordt gehanteerd voor het schrijven van een aantal woorden die uit eerdere teksten van Lezen 1 en 2 geselecteerd zijn. De oefening is moeilijker dan de vorige omdat er zowel goed geluisterd moet worden om het weggelaten woord uit de spraakstroom te isoleren als goed gespeld moet worden en er geen klankebaar als directe hulpbron aanwezig is. Wel is de tekst in een eerdere fase al gelezen. Het is dus een gelegenheid om woorden terug te zien en er iets niets mee te doen: typen. In het voorbeeld hieronder zijn al vier woorden correct ingetypt, met het woord *woont* wordt nog geworsteld. Het is nog niet gelukt om het eerste woord van de laatste zin goed te verstaan en om te zetten in letters. Het doel van de cursist moet zijn om deze oefening te herhalen totdat hij alles in één keer goed ingetypt heeft in een steeds kortere tijd. Het is de bedoeling dat de cursist hiervan zelf een logboekje met evaluatieformulieren bijhoudt, waarin hij zijn resultaten kan overzien. De formulieren hiervoor zijn te vinden onder het kopje Extra en kunnen door de docent worden uitgeprint.

Vriendinnen

- Meriam en Moniek **zijn** buurmeisjes.
- Moniek naast Meriam.
- Meriam komt **uit** Eritrea.
- Moniek is geboren **in** Nederland.
- Meriam en Moniek zijn **graag** samen.
- zijn vriendinnen.

Oefening Woorden typen, na beluisteren van de hele zin.

Zinnen typen 1 en 2

Hier worden 4-6 zinnen voorgelezen met het doel om de hele zin te typen. De zinnen zijn bekend uit de teksten van *Lezen 1*. De woorden en de globale betekenis van de zin zijn dus bekend en worden per zin weergegeven in de foto rechts. Een cursist kan zich dan ook voorbereiden op dit dictee door de betreffende leestekst te herhalen. De docent kan een cursist hierop wijzen, maar het is veel mooier als een cursist zelf deze strategie ontdekt. In *Zinnen typen 2* wordt ditzelfde gedaan met enkele teksten van *Lezen 2*.

In het voorbeeld van de tekst over Amal zijn de eerste twee zinnen groen, dus goed. De andere twee zinnen zijn rood. In de eerste zin is na – woon – al een spatie ingetypt en daarom kleurt het blok rood; er had immers een – t – moeten volgen. In de onderste regel begint de zin niet met een hoofdletter en is dat de oorzaak van het rood worden. Impliciet wordt de cursist hier dus typen met hoofdlettergebruik geleerd!

Amal - luister en typ

06:33

Haar naam is Amal.

Ze komt uit Syrië.

Ze woon

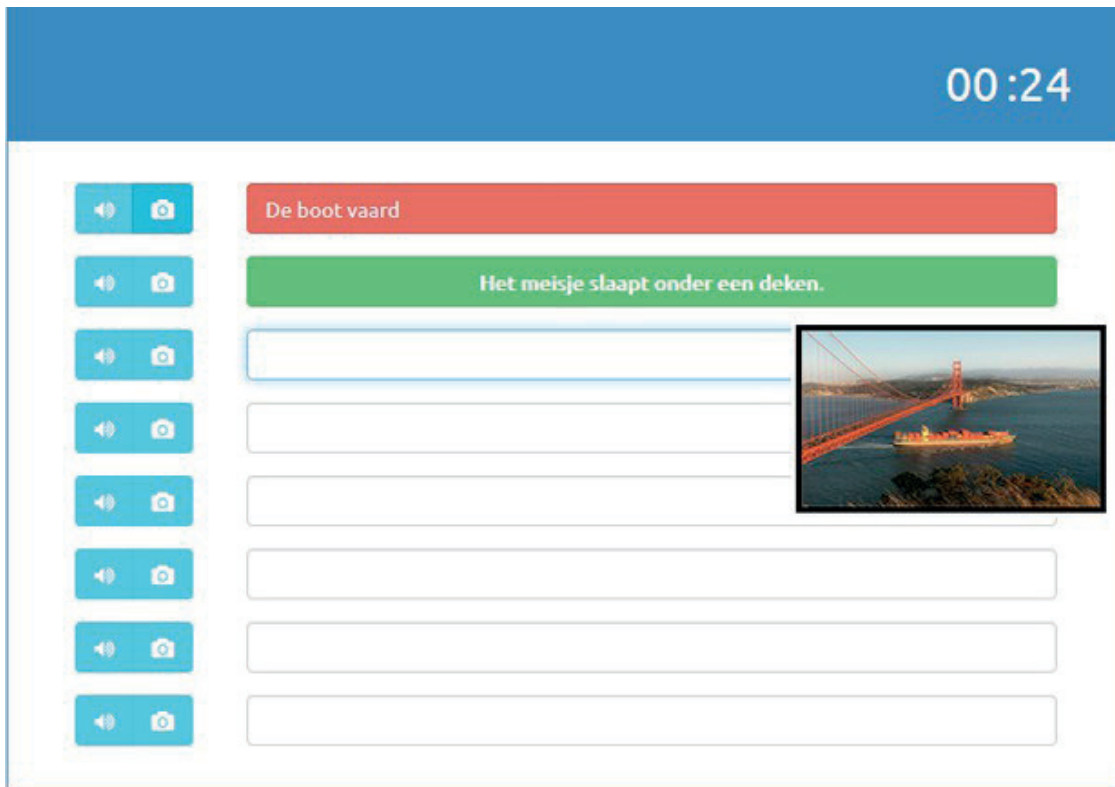
ze is getrouwd.

Deze schrijfoefening is gebaseerd op een basistekst uit *Lezen 2*.

Zinnen typen: op, in, voor, achter, bij, tussen, door

In vier oefeningen wordt hier het gebruik van zeven voorzetsels geoefend. Iedere zin heeft een begeleidende foto. Het gaat echter om meer dan alleen de voorzetsels. Er moet ook goed geluisterd gespeld en getypt worden. Dat benadert veel meer de werkelijkheid dan wanneer de aandacht van de leerder maar op één specifieke vaardigheid is gericht.

The screenshot shows a digital learning interface with a blue header bar containing a timer set to 00:24. On the left side, there is a vertical column of eight blue buttons, each featuring a speaker icon and a camera icon. The main content area contains two rows of colored boxes: a red box with the text 'De boot vaard' and a green box with the text 'Het meisje slaapt onder een deken.' Below these are seven empty white text input fields. To the right of the input fields, there is a small rectangular image of a boat on the water with the Golden Gate Bridge in the background.

Luisteren, spellen, typen en begrijpen met feedback op letterniveau

* Evaluatieformulieren voor dit onderdeel zijn te vinden onder 'Extra' in het menu.

Luisteren

Ook bij *Luisteren* wordt een opbouw aangehouden van kleine, enkelvoudige eenheden naar grotere, meer complexe eenheden, dat wil zeggen van klanken naar woorden, naar zinnen en korte teksten. Het zijn allemaal eerder behandelde woorden en tekstjes bij het onderdeel *Lezen*, maar nu kan de tekst alleen beluisterd worden. De oefeningen zijn ingedeeld in de rubrieken:

Welke klank hoor je?

- Woorden en klanken
- Luisteren en vragen maken 1
- Luisteren en vragen maken 2
- Luisteren en vragen maken 3
- Luisteren en zinnen typen.

Welke klank hoor je?

Onder deze noemer zijn 38 luisteroefeningen verzameld die klanken oefenen die voor aanzienlijke groepen leerders problemen opleveren, zoals het – p/b – onderscheid voor de sprekers van Arabisch en Somalisch, het onderscheid tussen – a/aa – en andere klinkers die vaak met kort/lang-verschillen worden aangeduid, en tweeklanken zoals – ui – en – au/ou -, die voor vrijwel alle leerders van het Nederlands moeilijk te onderscheiden en uit te spreken zijn. Er worden verschillende werkvormen gehanteerd. Er wordt een woord afgespeeld en de leerder gaat aan de slag met één van de volgende mogelijkheden:

- keuze uit twee mogelijkheden,
- Bingo (met of zonder tijdslimiet),
- dictee,
- synthese van klanken,
- luisteren en invullen in een zin,
- sleep de letter naar het woord.

ui of eu

00:00

h l e n

d r b e l

k l t e r

t n m a n

k k e n

k l r e n

f l s t e r

h s a r t s

v l g e l

v l i e g t g

Sleep de letter naar het woord

a en e

		bel	bal
		bel	bal
		bed	bad
		hek	hak
		ken	kan
		les	las

Keuze uit twee mogelijkheden

Op deze manier leert de cursist goed luisteren op klankniveau, hij kan de stimulus zo vaak herhalen als hij wil, niemand hoort het als het nog niet goed gaat. Hij ontwikkelt snelheid en precisie (Bingo) en het komt de spelling ten goede. En steeds is de gesproken vorm van het woord op te roepen evenals de betekenis op de foto.

Woorden en klanken

In de eerste oefening worden problematische klanken in woorden afgespeeld en verschijnt de schrijfwijze onder de foto. De cursist kan hier zijn eigen oefening creëren door bijvoorbeeld het woord op te schrijven bij het zien van het plaatje en dan kijken of zijn schrijfwijze goed is door even het plaatje of het microfoontje aan te raken. Het is nuttig zulke opvallende lettercombinaties met moeilijke uitspraak als een rijtje in het hoofd te hebben. Een opdracht zou hier kunnen zijn: Noem 10 woorden met -ing - en schrijf ze op.

woorden met ing

			
 haring 			

Als tweede oefentype wordt de Bingo gebruikt. Hier komen zoveel mogelijk minimale paren voor die herkend moeten worden, zoals: wonen – woning, palen – paling, kleden – kleding. Hiermee wordt de aandacht gevestigd op (gelijke) delen van woorden en wordt analogie als strategie bij het taal leren gestimuleerd.

Luisteren en vragen maken 1-3

De gesproken tekst wordt afgespeeld, gevolgd door 4-6 vragen die met ja /nee / weet ik niet kunnen worden beantwoord. Als de tekst geen uitsluitend voor ja of nee, moet de vraag beantwoord worden met - weet ik niet-. Hiermee wordt de cursist gedwongen zich te richten op de context van het verhaal – de linguïstische context – en die los te zien van de werkelijkheid van de fysieke omgeving.

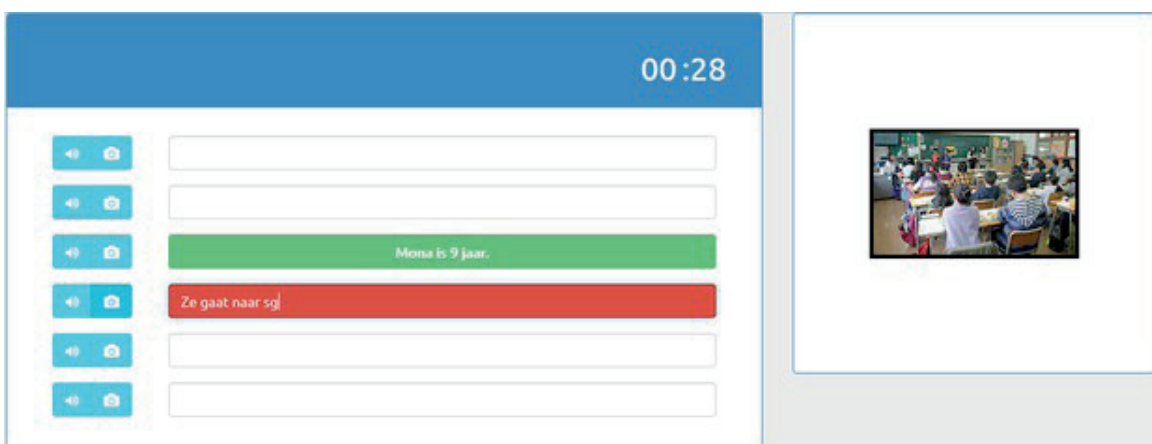
Voor Luisteren 1 worden kortere teksten uit Lezen 1 gebruikt, voor Luisteren 2 teksten uit Lezen 2 en voor Luisteren 3 teksten uit Lezen 3.

Luisteren 1 - Winter in de stad

Luisteren en zinnen typen

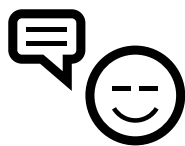
Hier kan de cursist luisteren naar zinnen uit Lezen 2 en trachten die zinnen te typen. Dit is een selectie uit de oefening Zinnen typen 2.

Luisteren en zinnen typen 2: feedback per letter.

* Evaluatieformulieren voor dit onderdeel zijn te vinden onder 'Extra' in het menu.

Spreeken

Het doel van het onderdeel Spreken is de cursist op weg te helpen met het voeren van alledaagse, korte gesprekken en het stellen en beantwoorden van vragen. Dat gebeurt aan de hand van *Vraag en antwoord* en *Vragen*. In de onderstaande oefening kan de cursist eerst luisteren naar een vraag (groen vierkantje met vraagteken) en het antwoord (groen vierkantje) daarop. Tussen die twee staat een steekwoord dat de cursist kan helpen de vraag te beantwoorden. Door over een groen knopje te “hoveren (schuiven)” wordt de zin zichtbaar en door te klikken is de zin te beluisteren. Het gaat dan om vragen als:

Vraag: Hoe heet het meisje? Steekwoord: Mona. Antwoord: Het meisje heet Mona.

Het steekwoord Mona moet dan na een beetje oefenen voldoende zijn om een goed antwoord te formuleren. De leerder vergelijkt dan zijn antwoord met het model. Andersom kan ook: probeer de vraag te stellen waarop het antwoord Asma is. Na enige stevige voorbereiding en oefening kan hier een kleine dialoog uit voortkomen. In deze dialoog gaat het over mensen die niet aanwezig zijn, maar in *Vragen aan Sjoerd*, wordt Sjoerd rechtstreeks bevraagd en antwoordt Sjoerd met *ik*. De soort vragen zijn karakteristiek voor wat een nieuwkomer vaak tegen zal komen. Een volgende stap is natuurlijk om deze vragen aan klasgenoten/medecursisten te stellen. Dan volgt een oefening waarin gevraagd naar de plaats van mensen en dingen met het vraagwoord waar: Waar staat de jongen? ...Waar ligt de bril?

? jongen auto

? monteur auto

? paprika paprika's

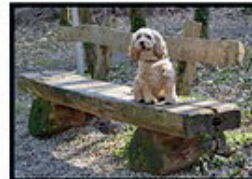
? hond bank

? hond bank

? kat tas

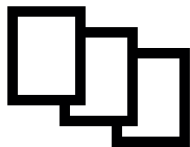
? hond bank

? bril computer

De laatste serie oefeningen zijn open vragen die op de cursist zelf betrekking hebben en die met een eenvoudig antwoord beantwoord kunnen worden. Bij voorbeeld: Hou je van koken? Wat heb je gisteren gegeten?

Thema's

Naast de indeling in taalvaardigheden lezen, schrijven, luisteren en spreken is er een thematische ordening met de volgende indeling:

- voorstellen
- tellen (1,2,3, ...) en de klok
- sociale contacten, de dagen, de kleuren
- gezondheid
- boodschappen en kleding
- vervoer
- vrije tijd
- het huis
- werk

Binnen Thema's wordt leerstof aangeboden voor cursisten van alle niveaus. Bij Sociale contacten, dagen en kleuren bijvoorbeeld zijn er synthese-oefeningen (ABC) voor beginnende lezers, maar ook korte gesprekjes en leesteksten voor hogere niveaus met verwerkingsoefeningen en woordenschatoefeningen die op het thema betrekking hebben. Bij elk onderdeel wordt eerst de bijbehorende woordenschat op een rijtje gezet. Deze woordenlijsten kunnen geraadpleegd worden bij de leesteksten en kunnen voor of na het lezen gerepeteerd en geleerd worden.

Praktische vaardigheden als tellen en klokkijken komen aan de orde bij *Tellen* en in leesteksten wordt de opgedane kennis toegepast. Er is ook niets tegen als een cursist begint met de leestekst, bijvoorbeeld *Simon in de ochtend* en zo ontdekt dat hij wat meer moet weten van de klok.

Ook een *Luister en typ* (dictee)-oefening over hoe laat het is, kan gemakkelijk gebruikt worden om zo'n alledaags dialoogje uit het hoofd te leren en met een mede-cursist op te voeren en liefst nog een keer in praktijk te brengen buiten de les.

Weet je hoe laat het is? 1

01:06

	Mag ik iets vragen?
	Ja hoor.
	Hoe laat is het?
	Het is tien over acht.
	Dank u wel.

Praktische vaardigheden verpakt in een schrijfoefening

Ieder thema geeft een schat aan woorden en vaardigheden om te oefenen. Het laatste thema *Werk* geeft dezelfde teksten als Lezen 4, maar geeft andere oefeningen.

Woorden en Regels

Woorden en regels (ofwel lexicon en grammatica) zijn respectievelijk de bouwstenen en het skelet van het bouwwerk taal. Zonder een van beide kun je geen taal spreken die voor anderen begrijpelijk is.

In DigLin+ hebben we eerst aandacht gegeven aan de taalniveaus en de taalvaardigheden lezen, schrijven, luisteren, spreken omdat dat de taal is waarmee leerders geconfronteerd worden. Het hoe en waarom – de regels of wetmatigheden – van een taal leert een mens pas een beetje zien als hij (basis)onderwijs gaat volgen. En dat is precies wat de meeste gebruikers van DigLin+ ontberen. Dat is ook de reden waarom DigLin+ vertrekt vanuit de fysieke context, zonder abstracte regels, zonder praten over taal en regels. DigLin+ probeert het taalaanbod zo te presenteren dat leerders gestimuleerd worden regelmatigigheden te gaan zien. Dat is een inductieve aanpak die impliciet (dus zonder uitleg en gepraat over taal) verworven moet worden. Eigenlijk zoals een kind zijn moedertaal leert maar met dat verschil dat de rijke context er voor volwassenen niet meer is: geen eenvoudige woorden, concrete woorden die als het ware om hem heen zijn, geen geduldige ouders die weten dat het wel goed komt na een paar jaar oefenen en die hun taalaanbod intuïtief aanpassen aan het lerende kind. Het onderwijs heeft die rol overgenomen door volwassenen en jongeren een nieuwe taal te leren op basis van regels die toegepast moeten worden op woorden en zinnen. Dus door middel van uitleg van regels (deductie) expliciete kennis te genereren (zie DeKeyser 2009: 119-138). Die manier heeft weinig of geen succes gehad bij volwassenen zonder enig onderwijs, die derhalve niet weten wat een woord, een werkwoord of een onderwerp is. Daarom komen in DigLin+ eerst de taalvaardigheden en nu pas de bouwstenen en het skelet aan de beurt.

Woorden

Onder het icoontje Woorden zijn de volgende onderdelen te vinden:

- beeldwoordenboek,
- woordenlijsten,
- oefenen.

Beeldwoordenboek

Omdat het beeld zo belangrijk is voor de betekenisvorming door de analfabete cursist begint DigLin+ met het Beeldwoordenboek, nog vóór de geschreven woordenlijsten. Het Beeldwoordenboek heeft 14 rubrieken met foto's, klankbeeld en woordbeeld voor elk opgenomen item. De rubrieken zijn onder andere: beroepen, boodschappen, dieren, eten, hobby, mensen, kleuren en vormen, wonen, het lichaam. Hieronder ziet u een voorbeeld van Verkeer en vervoer. Zonder expliciete definities is het niet altijd mogelijk kleine verschillen en aspecten van woorden aan te geven. Ook synoniemen zijn lastig. In DigLin+ wordt dat opgelost door dezelfde plaatjes (of die naar hetzelfde verwijzen) met twee verschillende woorden te associëren, zoals hieronder agent en politie. Sommige begrippen zijn niet zonder meer toegankelijk voor analfabeten, zoals de windrichtingen (noord, enz.).

Verkeer en vervoer

auto

Van links naar rechts : de items agent, politie, file, auto, fiets, metro, brug en bus

Bij de beeldwoordenboeken zit ook de oefening “kies het juiste plaatje” waarmee woordenschat en lezen (en eventueel luisteren) geoefend wordt.

Boodschappen

2 ✓ | 1 ✗ 3 / 20 00:17

bier

Woordenlijsten 0-2000

Hier worden de 2000 meest frequente woorden weergegeven, met behulp van foto's en tegenstellingen. Er komen geen definities of omschrijvingen in voor. Alle woorden zijn voorzien van een geluidsbestand. Dan volgen 10 thematische woordenlijsten, voorzien van uitspraak, foto of tegenstellingen.

Oefenen - woorden slepen

Tot slot oefeningen rond de thema's *Het hoofd* en *Dieren* waar woorden naar foto's geslept moeten worden. Als de sleepmanoeuvre goed is uitgevoerd kan het woord ook beluisterd worden.

De woorden uit het Beeldwoordenboek kunnen al heel snel geleerd worden omdat het schrift hier gemakkelijk omzeild kan worden.

Regels

Passen regels in een impliciete benadering van taal leren? Dat is een terechte vraag waarop het antwoord ja is. Bij een impliciete manier van leren is de leerder zich niet per se bewust van wat hij leert en wordt hem dat ook niet in duidelijke bewoordingen uitgelegd. Denk aan hoe een kind zijn moedertaal leert. We proberen wel de leerder structuren of patronen te laten gebruiken. Daarvoor is de inhoud zo gemanipuleerd dat de leerder dat ook kan. Zo komt de leerder al of niet bewust achter de regelmatigheden van de taal. Sommige leerders komen dan ook spontaan naar de docent toe met een structuur die ze gevonden hebben en die ze als een regel proberen te formuleren. Bijvoorbeeld:

“-d- aan het eind is -t- , is dat goed?” of “hand is hant, hè?” Dit proces wordt inductie genoemd: uit een aantal voorbeelden wordt een regel afgeleid. Andere leerders hebben helemaal geen behoefte om zoiets expliciet te weten; zij volgen meer hun gevoel.

Bij het onderdeel Regels zijn we niet uitgegaan van regels, maar worden voorbeelden gegeven waaruit een regel afgeleid kan worden of een structuur herkend kan worden. Daarbij worden geen grammaticale termen gebruikt, behalve de term ‘werkwoord’ omdat die zo algemeen gebruikt wordt en docenten het in de praktijk ook niet zonder kunnen. In DigLin+ worden aan de hand van foto’s in combinatie met een zin of een woord een regel zichtbaar gemaakt. De onderwerpen/regels die op die manier duidelijk gemaakt worden, zijn nog beperkt. Er worden in de nabije toekomst nog delen aan toegevoegd en ook oefeningen bij gemaakt. De onderdelen gaan over elementaire patronen die het eerst nodig zijn om zinnen te begrijpen en zelf te maken. Dat zijn

- ik - jij - je - hij - zij - ze - het - wij - jullie - zij -ze,
- van wie? Van mij, van jou, van ons,
- ja - nee, niet - geen,
- meervoud: hond-honden / appel-appels / kat-katten / oog- ogen,
- werkwoorden,
- 2 werkwoorden,
- zinnen maken.

ik - jij – je – hij – zij – ze - het – wij – jullie – zij –ze

Uit de titels van deze paragrafen blijkt dat ze in de eerste plaats bestemd zijn voor cursisten en niet voor docenten en hoogopgeleiden. Het is niet de bedoeling dat de docent deze regels gaat bespreken in de klas of individueel, maar dat hij een cursist die hier rijp voor is, verwijst naar Regels of naar een specifieke regel. Nadat een cursist een gedeelte daarvan doorgenomen heeft, zullen er meer gerichte vragen voor de docent komen. De uitleg zal dan ook meer effect hebben dan wanneer de docent het onderwerp aansnijdt. Stel dat een cursist vraagt of ze- en -zij- hetzelfde is, verwijs hem dan naar Regels, de eerste paragraaf hieronder. Alle zinnen kunnen beluisterd worden (druk op het groene vierkantje) en er is beeld bij.

zij, ze en hij

- Dit is Anna.
- Anna is een meisje.
- Anna is elf jaar.
- Anna gaat naar school.
- Anna woont in Den Haag.
- Dit is Anna.
- Zij is een meisje.
- Zij is elf jaar.
- Ze gaat naar school.
- Ze woont in Den Haag.

- Dit is de oma van Anna.
- Zij is een vrouw.
- Zij is 72 jaar.
- Zij gaat niet naar school.
- Ze woont niet in Den Haag.
- Zij is ook de oma van Fedor.

- Dit is Fedor.
- Fedor is een jongen.
- Fedor is acht jaar.
- Hij is de broer van Anna.
- Hij gaat ook naar school.
- Hij woont ook in Den Haag.

Doel: de betekenis van persoonlijke voornaamwoorden duidelijk maken.

Daarna kan even geoefend worden. Het gaat dan niet om een drilachtige grammaticaoefening want het lezen is al een opgave op zich en er moet tegelijk op de inhoud gelet worden. In de oefening vertelt Anna over haar broer. Op de foto wijst zij ook aan wie de -hij- is. Zonder -hij- of -zij- is de zin niet correct.

Zij of hij?
00:00

heet Fedor.

is de broer van Anna.

is acht jaar.

Zijn oma is 72 jaar.

gaat niet naar school.

woont niet in Den Haag.

Anna is de zus van Fedor.

is een meisje.

woont ook in Den Haag.

Zij	Zij
Hij	Hij
Hij	Zij
Zij	

Oefening: persoonlijke voornaamwoorden invullen.

In leesteksten en vragen daarover komt deze regel nog vaak terug. Verwijs steeds dan steeds naar deze Regel als er fouten worden gemaakt.

De vraag wie –ik– is in een tekst is een hele moeilijke kwestie voor een analfabete lezer. We hebben de oplossing gevonden door verschillende personen op te voeren die zichzelf met –ik– betitelen en daarbij naar zichzelf verwijzen. Datzelfde geldt voor –wij– en –jij/u–.

ik, jij, wij

- Ik ben Fedor.
- Ik ben een jongen.
- Ik ben acht jaar.
- Ik woon in Den Haag.
- Ik ben de broer van Anna.

- Ik ben Anna.
- Ik ben een meisje.
- Ik ben de zus van Fedor.
- Ik ben elf jaar.
- Ik ga naar school.
- Ik woon ook in Den Haag.

Ik in verschillende gedaantes

Ja – nee. Niet – geen

Door middel van vragen en antwoorden en van foto's die de gehele zin ondersteunen, wordt bijvoorbeeld de vorm van de ja/nee-vraag gepresenteerd en de daarbij mogelijke antwoorden. Dit kan beluisterd worden en daar mondeling geoefend worden doordat er steeds een steekwoord wordt gegeven. De foto's zijn zo gekozen dat de cursist alert moet blijven op wat hij antwoordt, omdat –niet– en –geen– elkaar afwisselen.

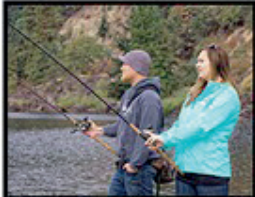

Leest hij een krant? Leest zij een boek?

Werkwoorden

Aan de hand van twee series voorbeelden wordt duidelijk gemaakt wat een werkwoord is wat niet.

werkwoorden 2

werkwoorden	geen werkwoorden
 fietsen	 het boek
 vissen	 de bril
 lezen	 het huis
 schaatsen	 de fiets
	 het brood

Het verschil tussen werkwoorden en geen werkwoorden

Dan moeten vervoegde werkwoorden herkend worden in de zin door ze aan te klikken in een verhaaltje. Goed aangeklikte woorden worden groen.

Winter in de stad

Klik op de werkwoorden.

- Het **is** koud in de stad.
- Op straat **ligt** sneeuw.
- De auto's **rijden** langzaam.
- De stoep **is** glad.
- Fietsen is moeilijk in de sneeuw.
- Een meeuw zit op het ijs.
- Hij kan niet in het water.
- De mensen doen zout op de stoep.
- Dan smelten het ijs en de sneeuw.

4/9 ✓ | 2 ✗

00:23

klik op de werkwoorden

Een volgende stap is om met behulp van steekwoorden een zin te maken met een vervoegd werkwoord.

?

Zin maken met vervoegd werkwoord met behulp van steekwoorden; groen vierkantje geeft feedback en geeft de hele zin uitgeschreven en uitgesproken.

Op steeds andere manieren wordt de leerder ertoe aangezet het werkwoord te herkennen ook als dat een andere vorm heeft gekregen. In het voorbeeld hieronder moet hij de infinitief zoeken bij een vervoegde vorm. Dat is niet echt makkelijk, maar *trial and error* moet dan de oplossing bieden, zet als in het alfabetiseringsdeel ABC bij het zoeken naar de klank-tekenkoppeling (*letters slepen*).

Zoek het werkwoord

De mannen vissen vandaag.

De kinderen lezen in een boek.

De man tekent met een potlood.

De man rent over de weg.

De vrouw drinkt koffie.

Het meisje belt haar moeder.

zitten	lezen	eten	zwemmen
schaatsen	hullen	tekenen	
bellen	vissen	drinken	rennen
fietsen			

Oefening voor het herkennen van het werkwoord en het bepalen van de bijbehorende infinitief

Nast nog enkele andere oefenvormen wordt de leerder getraind om werkwoordsuitgangen te onderscheiden met behulp van een Bingo. Dan volgen mondelinge en schriftelijke invuloefeningen met werkwoorden.

Twee werkwoorden in de zin

Het gaat hier om - hebben/zijn - met een voltooid deelwoord en modale hulpwerkwoorden met een infinitief. Eerst wordt een cursist gestimuleerd de werkwoorden te herkennen in de verschillende vormen. In de onderstaande oefening wordt hij gevraagd op de werkwoorden te klikken. In dit beeldscherm is dat voor 7 van de 21 gevallen gelukt in 2:15 minuten. Uiteraard zou een cursist met een andere oefening kunnen beginnen, maar zal dan waarschijnlijk tot de ontdekking komen dat die te moeilijk is en zal een stapje terugdoen. Vanuit het Dig-Lin-perspectief wordt het als een winstpunt gezien dat een cursist zelf kan herkennen wat hem verder brengt naar zijn doel.

Schoenen kopen

Klik op de werkwoorden.

Miranda **gaat** met haar vriendin naar de stad.
Ze **wil** schoenen **kopen** bij haar spijkerbroek.
Ze zoekt **sportschoenen** in een leuke kleur in maat 39.
De meisjes gaan wel zes winkels binnen,
maar de maat is niet goed of de kleur is niet mooi.
En dan ziet ze eindelijk leuke schoenen.
Het is de goede maat.
"Mag ik ze passen?" vraagt Miranda aan de verkoopster.
"Ga je gang!" zegt de verkoopster.
"Hoe vind je ze? Zitten ze goed?"
"Ja, prima. Wat kosten ze?" vraagt Miranda.
"55 euro."
"O, dat is veel geld.
Maar ik wil ze wel hebben.

3/21 ✓ | 2 ✗

00:17

0:00 / 1:07

Oefening werkwoordsvormen herkennen

Zinnen maken

Dit onderdeel is helemaal gewijd aan de zinsvolgorde. Stellende zinnen met werkwoorden, de verschillende voorzetsels en vraagzinnen met de vraagwoorden: wie, wat waar, wanneer en hoe moeten gevormd kunnen worden door de zinsdelen te schuiven. Ook het antwoord op de vraag moet in de correcte volgorde gezet worden zodat de betekenis van de vraagwoorden ook duidelijk wordt. Soms lijken er meerdere mogelijkheden te zijn, maar hoofdletters en punten moeten dan de beslissing geven. Zo leert een cursist impliciet het belang van deze leestekens.

Een goede zin wordt beloond met een groen kleurtje.

- Op, in, voor, achter, bij, tussen, door - 1 00:40

De kat zit op de tafel.

De hond ligt op het gras.

De man
in de auto, zit

2 ✓ | 0 ✗

hek. Het paard staat het voor

op bal het ligt gras. De

staat bij het Het meisje paard.

water, jongen het bij zit De

Oefening: zinnen maken (zinsvolgorde bepalen door schuiven)

Extra

Dit gedeelte is uitsluitend bestemd voor docenten. Het bevat extra materiaal dat gedownload en geprint kan worden. Het gaat om

- printmateriaal bij het alfabetiseringsdeel (foto's ABC),
- Wat kan ik? Wat heb ik gedaan? (werkoverzicht ABC),
- Wat kan ik? Wat heb ik gedaan? (werkoverzicht teksten),
- voorschatters (gebruik).

Printmateriaal

Hier vindt u alle foto's van de 16 woordenlijsten per lijst afgedrukt. Als deze foto's afgedrukt worden en het woord op de achterzijde geschreven wordt, heeft ook de cursist zonder pc de gelegenheid deze woorden thuis te repeteren.

Wat kan ik?

Op dit evaluatieformulier kan de cursist aangeven hoe het naar zijn eigen oordeel staat met het lezen en schrijven van alle woorden van een bepaalde lijst. Onder 'ik kan het lezen' mag spellend lezen worden verstaan, 'ik kan het snel lezen' houdt in dat het woord direct herkend wordt en zonder aarzeling wordt gelezen, 'ik kan het schrijven' betekent dat het woord getypt kan worden.

	 Ik kan het lezen	 Ik kan het snel lezen	 Ik kan het schrijven
woord			
teen	☐	☐	☐
been	☐	☐	☐

Scoreformulier Wat kan ik? Voor woordenlijst 3

Wat heb ik gedaan?

Onderstaand formulier geeft een overzicht van de oefeningen van de woordenlijsten (hier nummer 3). De cursist kan hierop zijn scores noteren en de tijd die hij erover gedaan heeft. Bij Bingo met tijdslimiet moet het aantal seconden ingevuld worden dat de cursist in het menu met het zandloperkje zelf heeft ingesteld. Op dit formulier kan de cursist zien waar hij de vorige keer is gebleven en hoe goed dat ging. Afhankelijk daarvan moet hij zelf leren beslissen of een oefening nog een keer gedaan moet worden. Daarom is er in dit schema rekening mee gehouden dat het wel eens vijf keer kan zijn voordat een oefening een bevredigend resultaat geeft. Voor *Luister en typ* bijvoorbeeld kan dat nog wel vaker zijn. Een cursist kan ook beslissen verder te gaan en iedere les nog een keer terug te keren naar *Luister en typ*. Bij DigLin+ gaan we ervan uit dat een oefening uiteindelijk een 90% correct score moet opleveren. Het gaat immers niet om het 'doen' van een oefening maar om het 'kunnen'.

Het is aan te bevelen dat de cursist zelf deze werkoverzichten beheert en opslaat in een map. Hij bespreekt zijn resultaten met zijn docent, stelt vragen en laat horen wat hij kan. De scores op deze lijst kunnen een verklaring geven waarom er nog niet een voldoende resultaat is behaald, bijv. te weinig geoefend, of tempo te laag. Dan bekijken docent en cursist samen hoe hij verder gaat of wat de docent van hem verwacht. Zo kan een docent de cursist voorstellen een tekst (bijvoorbeeld *Winter in de stad*) te lezen en die proberen te begrijpen, bijvoorbeeld door de vragen daarover te kunnen beantwoorden. Bij die tekst staan een aantal oefeningen die helpen om tot tekstbegrip te komen. Welke oefeningen hij daarvoor gaat gebruiken en in welke volgorde, en of hij die oefeningen of enkele daarvan een week later nog eens herhaalt, is iets waarin de docent de cursist vrijheid moet geven. Het gaat erom dat het doel bereikt wordt en de manier waarop dat gebeurt, is in principe aan de cursist. Pas als de cursist daar niet in slaagt, kan de docent wat sturing geven wat instructie te geven of door de opdracht aan te passen.

Lijst 3									
Wat heb ik gedaan?									
		1e keer			2e keer			3e ke	
gedaan		goed	fout	tijd	goed	fout	tijd	goed	fout
☐	de woorden								
☐	letters slepen 1	/27			/27			/27	
☐	letters slepen 2	/26			/26			/26	
☐	woorden horen en slepen	/20			/20			/20	
☐	woorden vormen en slepen 1	/10			/10			/10	
☐	woorden vormen en slepen 2	/10			/10			/10	
☐	luister en typ	/20			/20			/20	
☐	bingo	/20			/20			/20	
☐	bingo (tijd)	/20 100			/20 100			/20 100	
☐	memory 1	/8			/8			/8	
☐	memory 2	/8			/8			/8	
☐	memory 3	/8			/8			/8	

© 2017 FC-Sprint® Leerbedrijf Bronnen

Overzicht van waar een cursist aan gewerkt heeft met de behaalde resultaten (in te vullen).

Het werken met zulke overzichten is misschien moeizaam in het begin. Het vraagt tijd, maar het loont als een cursist zelf gaat zien of hij de stof voldoende beheerst en zelf gaat zien hoe hij verder kan.

Voorschatters

De voorschatters zijn bedoeld om een grove inschatting te maken van de voorkennis van een cursist/leerling op het gebied van lezen en schrijven (= typen) in het Nederlands. Op grond daarvan kan de docent beslissen waar in DigLin+ de cursist het beste kan starten.

De voorschatter Lezen bestaat uit vier delen die elk gebaseerd zijn op de klanken, letters en woorden die in de 16 woordenlijsten van het alfabetiseringsdeel (ABC) van DigLin+ worden behandeld. Per voorschatter worden 20 woorden gepresenteerd. U kunt de voorschatters vinden onder lijst 16 van ABC.

Voor cursisten die nog nooit een digitale Bingo hebben gedaan, is er een voorbeeld om te oefenen. Laat de cursist op het luidsprekertje klikken. Het eerste woord wordt afgespeeld en u laat de cursist zien welk woord daar bij hoort. Als het goede vakje is aangeklikt, kleurt het groen. Laat de cursist het spelletje afmaken, en eventueel een paar keer doen. Dan komt het echte werk.

Voorschatters

Bingo voorbeeld

Voorschatter Lezen - Bingo (lijst 1 - 4) - 15 seconden

Voorschatter Lezen - Bingo (lijst 5 - 8) - 15 seconden

Voorschatter Lezen - Bingo (lijst 9 - 12) - 15 seconden

Voorschatter Lezen - Bingo (lijst 13-16) - 15 seconden

Voorschatter typen (lijst 1 - 4)

Voorschatter typen (lijst 5 - 8)

Voorschatter typen (lijst 9 - 12)

Voorschatter typen (lijst 13-16)

Onderdelen van de Voorschatter Lezen en Typen (schrijven) bij **ABC**

Er zijn twee typen voorschatters: met tijdslimiet van 15 secondes per woord voor Lezen en met totale tijdslimiet van 5 minuten voor Typen. Na afloop noteert u het aantal goed/foutscores en de tijd die daarvoor nodig was. Een scoreformulier vindt u in het menu onder Extra.

In het voorbeeld hieronder zijn alle 20 woorden gevonden in 2:08 minuut, waarbij zes keer mis geklikt is. Omdat we ervan uitgaan dat 90% van de woorden goed herkend moeten worden, betekent het dat er maar twee fouten gemaakt mogen worden.

Voorschatter Bingo 1 (lijst 1 - 4)	02:08
 20 ✓ 6 ✗	

Deze cursist zou daarom moeten aanwijzen wat er fout ging, en daarmee verder moeten oefenen voordat hij met lijst 5 begint. Hij had gemiddeld 6,4 seconden nodig per woord.

Voorschatter Bingo 1 (lijst 1 - 4)	01:31
 20 ✓ 2 ✗	

De tweede cursist (zie boven) heeft twee fouten gemaakt in 1:31 minuten. Het aantal fouten is dus binnen de limiet van 2 gebleven en met een redelijke snelheid: gemiddeld 4,5 sec. per woord. Hij kan nu doorgaan met de tweede voorschatter.

Als de vier voorschatters voor Lezen met een 90% correct-score (maximaal 2 fouten) zijn doorlopen, kan de cursist geacht worden de klanktekenkoppeling verworven te hebben en de woorden voldoende snel te herkennen. Hij kan zich dan ten volle bezig houden met het leesgedeelte. Let op dat dit niet hoeft te betekenen dat hij de klanken en woorden ook correct uitspreekt en schrijft. Voor typen (schrijven) kan hij een vergelijkbare Voorschatter maken. Het is een normale oefening *Luister en typ*, maar zonder klankenbar; de volgorde van de items is gerandomiseerd (verschijnen in een andere volgorde als de oefening opnieuw wordt gedaan). Er mag verbeterd worden tijdens de toets maar dat gaat van de totale tijd af. De cursist heeft 300 secondes de tijd (5 minuten) voor het typen van de 20 woorden. Dan wordt de Voorschatter afgesloten (bij 4.59 munten). Op dat moment mogen er in twee woorden fouten voorkomen. Woorden die niet (volledig) ingevuld zijn tellen als fout.

De resultaten per Voorschatter geven een indicatie van waar de cursist kan beginnen in het ABC-gedeelte van DigLin+ en welke lijsten de cursist nog niet voldoende onder de knie heeft. Er is hiervoor een scoreformulier opgenomen onder Extra. Waarschijnlijk zullen de resultaten voor Lezen en Typen niet gelijk opgaan. Voor Lezen zal eerder een 90% correct-score behaald worden. Het is dan raadzaam de cursist frequent door te laten oefenen met *Luister en typ* (ABC) terwijl hij al begint met Lezen 1. Dit geldt ook voor semi-analfabeten die wel een 90% correct-score op de Voorschatter Lezen halen, maar niet op de Voorschatter Typen. Het resultaat op de vier Voorschatters geeft aan met welke woordenlijst het (inhalend) oefenen kan beginnen. De ervaring leert dat cursisten heel sterk bereid zijn aan dit spellen en typen zelfstandig te werken. Kunnen schrijven en typen wordt hoog gewaardeerd en is door de aanwezigheid van onmiddellijke feedback ook haalbaar gebleken. De docent kan dit (ingedeeld in stapjes) presenteren als een verwachting.

Als de Voorschatters Lezen en Typen beide met een 90% goed-score afgesloten worden, kan de cursist beginnen met het leren van de woorden in ABC en met de teksten van Lezen 1. Bij Lezen 1 wordt de betekenis van de meeste woorden verbeeld door een foto of kan de betekenis opgezocht worden in het Beeldwoordenboek. Als de tekst globaal begrepen wordt, kan dezelfde tekst vaak ook voorkomen bij het oefenen van andere vaardigheden zoals schrijven en luisteren. Het voordeel is dat dezelfde woorden dan nog eens terugkomen in andere oefeningen met het accent op een andere taalvaardigheid. Het lezen is echter de vaardigheid in focus. Daar begint alles mee en daar draait het om.

Ook als een cursist al werkt in het gedeelte Lezen 1-3 en zelfs in Lezen 4, is er in het alfabetiseringsdeel nog veel na te kijken en op te zoeken en kan hij bijvoorbeeld blijven oefenen met *Luister en typ*.

De werkplaats

Een ideale week in de ideale werkplaats

In onze dromen zien wij – Jan Deutekom en Ineke van de Craats – een groep van ongeveer 15 mannen en vrouwen of jongeren die af en toe zacht met elkaar praten en een docent die van een zekere afstand het geheel bekijkt, soms meekijkt over een schouder, soms met een cursist over een volgende taak of verwachting overlegt of toehoort hoe een cursist zijn kunnen toont of laat horen aan de docent. Zij ziet ook hoe een cursist die vastloopt met het spellen van een woord, teruggaat naar een eerdere oefening om te zien hoe het ook weer zat. En ze hoort hoe een ander die al in Lezen 1 werkt de groene woorden aanklikt en halfzacht nazegt. Dan klikt hij nog een keer die woorden aan en herhaalt hij waarschijnlijk in zichzelf de betekenis. Achter een andere computer zitten twee cursisten de vragen en antwoorden van een dialogje in te oefenen. Een ander is met *Luister en typ* bezig en houdt een wedstrijdje met een buurvrouw in wie het eerst alles goed getypt heeft, terwijl de klok op beide computers loopt. Bijna iedereen is met iets anders bezig, maar met de koptelefoons op hebben ze geen last van elkaar. Intussen bespreekt de docent met een paar cursisten wat zij van hen verwacht voor de volgende keer of keren. Daarna legt ze aan een groepje die voor het eerst met een evaluatieformulier gaat werken, uit hoe dat moet.

Alle cursisten hebben zelf een map waarin de werkschema's/evaluatiebladen bewaard worden. Omdat de cursisten zelf bijhouden wat ze gedaan hebben en hoe dat ging, weten ze de volgende keer ook waar ze moeten beginnen en wat ze nog een keer over moeten doen.

Hoe vaak en hoe lang

Een cursist kan geboeid een uur achter elkaar met DigLin+ aan de gang zijn, na een kopje koffie ook nog makkelijk een tweede uur. Om een maximaal effect van DigLin+ te bereiken zou voor het alfabetiseringsdeel 60% van de beschikbare lestijd in een week aan dit programma besteed moeten worden. Alfabetiseren kan afgewisseld worden met tellen en klokkijken, schrijven met pen of potlood, praten over de plaatjes. We dromen van minimaal 4 uur per week aan de computer met niet meer dan twee dagen ertussen. Dan blijven de kennis en opgedane vaardigheden beter hangen en dan zou alfabetiseren wel eens heel snel kunnen gaan.

Basismateriaal

Voor alfacursisten is DigLin+ basismateriaal, absoluut geen zoethouderij voor de laatste 10 minuten. De laatste 10 of 15 minuten van de lesochtend probeert juist iedere cursist zo goed mogelijk te vertellen of te laten zien wat hij bereikt heeft die ochtend. Dan groeit onderling respect voor elkaars prestatie, wat zich kan uiten in elkaar aanmoedigen en helpen tijdens de les. Een neveneffect is ook dat computergebruik en navigeren zich ontwikkelen. “Ze kunnen het niet, maar ze leren het wel” zei een docent die met het Deense programma werkt. Er zijn zelfs een paar handigerds waargenomen die anderen helpen met inloggen en zelfs de computers klaar zetten voor gebruik door de hele klas.

Geen dromen meer

En nu praten we niet meer over dromen, maar over werkelijkheid want we hebben het zelf gezien en gehoord. Een cursist die zegt:

“DigLin stimuleert me om zelf te denken en zelf te beslissen.”

Want als cursist moet je heel veel keuzes maken: wat je gaat doen en hoe je het gaat doen om je het kleine doel van vandaag te bereiken of om aan de verwachting te voldoen. Ook bij ieder knopje dat je indrukt, kies je ook (of daar nu bewust over nagedacht is of niet). Iedere keer is het een actie waarop het programma/de computer reageert of wel feedback geeft. Een andere cursist zei daarover:

“DigLin geeft me meer feedback dan de docent me ooit kan geven, want die moet zoveel anderen helpen en zoveel andere dingen doen.”

Hoeveel feedback krijgt een cursist dan?

In de tabel hieronder zijn 15 werkuren met DigLin van een willekeurige cursist (06NED) in beeld gebracht, uitgesplitst naar 10 uur werken met DigLin en de volgende 5 uur.

06NED	10 uur	5 uur		Aantal in DigLin ABC
Hij hoorde	1088	926	spraakklanken	37
hoorde	1187	946	woorden	300
bekeek	1416	1058	plaatjes	300
gebruikte	540	205	de klankenbar	37
sleepte	29	122	letters (fout)	±1000
sleepte	229	295	letters (goed)	±1000
sleepte	872	1433	woorden (fout)	300
sleepte	235	251	woorden (goed)	300

Tabel 1. Aantal en aard van de interacties van een cursist met de computer in 15 uur

Daaruit valt op te maken dat de cursist in de eerste 10 uur 1088 keer naar de losse klanken luisterde en in de 5 uur die daarop volgde bijna even vaak, dus omgerekend naar 10 uur, zou hij 1852 keer naar de klanken geluisterd hebben. Het zou erop kunnen duiden dat hij makkelijker omgaat met het systeem.

Maar wat vooral duidelijk wordt, is hoe vaak hij in interactie is met de computer, met DigLin. Dat loopt in de duizenden keren over die 15 uur. In totaal heeft deze cursist in bijna 20 uur 14666 interacties ondernomen (klanken gehoord, woorden gehoord, letters en woorden gesleept, foto's gezien, woorden getypt). Hoeveel keer zou hij in die tijd zonder Diglin in interactie met de docent zijn geweest?

Ideaal is dus niet een Open Leercentrum met een toezichthouder, maar met een docent die zeker voor 60% van de tijd meegaat naar het computerlokaal en kijkt, luistert, aanmoedigt en goed weet wat er te koop is op de DigLin+ site. In dat (computer)lokaal is een Digibord waar klassikaal wat technische oefjes kunnen worden getoond, zoals werken met de muis, iets aanklikken, inloggen, laten zien hoe het menu werkt. Maar in het algemeen geldt: geef de leerder de kans er zelf achter te komen.

De docent

De droomdocent

Niet alleen van de tijd en werkruimte hebben we een ideaalbeeld in gedachten, maar ook van de docent die met DigLin+ werkt.

Vakkennis in het alfabetiseringsdomein

Een alfadocent heeft specifieke kennis en vaardigheden nodig die in grote mate bijdragen tot het welslagen van het werken met een programma als DigLin+. Onder kennis valt kennis van de fases van het alfabetiseringsproces en beginnend lezen (zie Kurvers 2010 in het Handboek Nederlands als tweede taal), maar ook enige kennis van taal, schrift en klanksysteem van de moedertaal van de cursisten zodat een docent weet en ziet waarom er wat geoefend wordt in DigLin+ en hij ook weet welke klanken of combinaties van klanken al bij voorbaat problematisch zijn voor cursisten met een bepaalde T1-achtergrond. Noodzakelijk is ook dat een docent enige kennis heeft van hoe iemand die niet leest en schrijft de wereld ervaart en nieuwe dingen leert (Bereiter 1997; Kurvers 2002; Kurvers, van de Craats & van Hout, 2015; Huettig 2015; Reijers 2017).

Vertrouwen in een digitale leeromgeving

Vertrouwen in de voordelen van digitale lesmaterialen (zoals eindelijk feedback kunnen krijgen, fouten mogen maken, zelf moeten denken en keuzes maken in plaats van volgzzaam zijn, kunnen blijven herhalen) en inzicht in de kwaliteit van digitale lesmaterialen zijn geen overbodige luxe. Belangrijk is dat een docent de weg weet in DigLin+ zodat hij op grond van de Voorschatters voor lezen en schrijven en van ervaring en observatie in staat is het niveau van nieuwe cursisten in te schatten. Op grond daarvan vraagt de docent zich af wat iedere cursist als eerste zou moeten leren en zoekt (in samenspraak met de cursist) een passende plaats waar de nieuwe cursist kan beginnen.

Het is de taak van de docent er op toe te zien dat die vrijheid ook goed gebruikt wordt door de cursist en hij niet blijft hangen op een niveau dat hij al beheerst. Cursisten vinden soms slepen zo leuk dat ze niet aan andere oefeningen die meer van hen eisen willen beginnen. Een goed geformuleerd en uitdagend doel moet hem daaruit trekken. Hij moet naar een hoger tempo van lezen, of naar productie (spreken, zelf een zin maken) of naar langere en moeilijker teksten.

Vertrouwen in het leervermogen van de alfacursist

De ideale docent geeft de cursist een doel en een kader waarbinnen de cursist kan werken, ruim genoeg om een eigen werkwijze of strategie te kunnen ontwikkelen. Uit de taken die hij geeft, blijkt de verwachting dat de cursist die waar kan maken. De taken zijn uitdagend. Dat houdt de cursist alert en geeft voldoening.

Zo'n docent is strikt in het bereiken van een doel bijvoorbeeld door de cursist eerst te begeleiden bij het invullen van de werkschema's, en door die zelf bij te laten houden door de cursist en die te bespreken met de cursist bij het vaststellen van grote en kleine doelen. Zo'n docent legt het accent op kunnen en op laten zien dat een cursist heeft iets geleerd heeft. Hij maakt een cursist duidelijk dat het één keer doen van een oefening bijna nooit genoeg is. Een oefening is pas gedaan als een 90% correct score is bereikt.

Onder de ideale basiseigenschappen valt het vertrouwen dat een docent heeft in het leervermogen van zijn cursisten en dat hij zich soms wat hardvochtig kan opstellen ter wille van de cursist. Hij schiet niet te snel toe als hij een cursist vragend rond ziet kijken.

Achtergronden voor de docent*

* Een deel hiervan is in iets andere vorm ook als blog verschenen

DigLin+ is in de eerste plaats gebouwd om analfabete, andersalfabete en semi-analfabete leerders van het Nederlands meer kansen te geven om op volwassen leeftijd het lezen in het Nederlands als tweede taal onder de knie te krijgen en daardoor ook de ontwikkeling van andere taalvaardigheden een stevige zet te geven. Een van de manieren om dat te doen is in te zetten op een andere manier van leren waarin autonomie en ICT, dan wel een digitale leeromgeving met beeld en geluid de belangrijkste rol spelen. Hoewel DigLin+ primair bestemd is voor analfabeten, blijken ook laagopgeleide NT2-cursisten van deze aanpak te profiteren.

De oorsprong van DigLin+

DigLin+ staat voor The Digital Literacy Instructor. In het Nederlands zou het De digitale alfabetiseringsdocent heten. DigLin is de naam van een multilateraal Grundtvig-project dat van 2013 tot 2015 is uitgevoerd in het kader van het Lifelong Learning programma (<http://diglin.eu>) Het project is gefinancierd met steun van de Europese Unie en de deelnemende partners uit Finland, Groot-Brittannië, Duitsland/later Oostenrijk en Nederland. Er waren twee partners uit Nederland: Het Friesland College en de Radboud Universiteit, de laatste als penvoerder. In dat programma is software ontwikkeld voor de alfabetisering in de vier talen van de deelnemende partners: Engels, Duits, Fins en Nederlands. Aan het Friesland College was al software ontwikkeld waarbij uitgegaan werd van de didactische benadering van FC-Sprint² (Deutekom, 2008). Dat materiaal heeft als basis gediend. De bedoeling van het Europese project was spraaktechnologie te ontwikkelen die ingezet kon worden voor de alfabetisering van nieuwkomers in de betrokken landen en die gehanteerd kon worden door volwassen leerders uit die doelgroep. Het project is heel hoog gewaardeerd door experts van de EU, maar de implementatie van een digitaal leerprogramma met spraaktechnologie bleek nog niet haalbaar. Technische problemen en kosten voor het gebruik van spraakherkenning stonden en staan het gebruik op brede schaal nog in de weg.

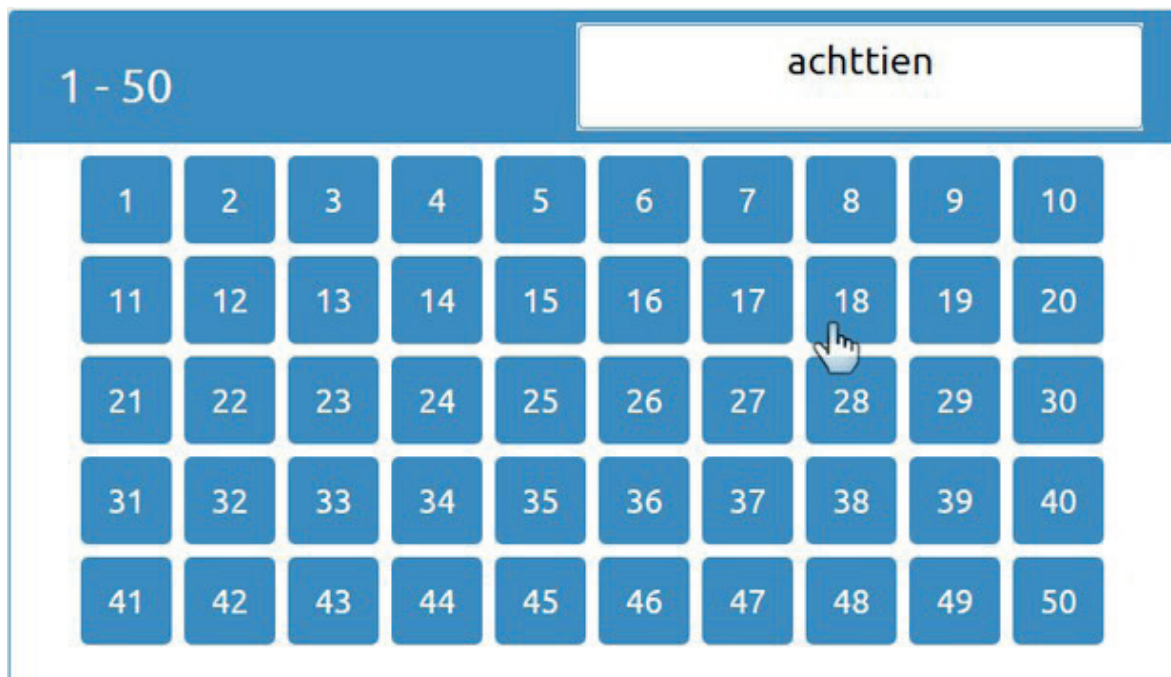
In Nederland hadden we de meeste ervaring opgedaan tijdens de testfase van DigLin en in Nederland bleek ook de meest geschikte voedingsbodem te liggen. Hier wordt al veel computer-ondersteund NT2-onderwijs gegeven. Een deel van de Nederlandse partners zijn daarom verder aan de slag gegaan om de mogelijkheden van DigLin uit te breiden, niet in de laatste plaats vanwege de positieve ontvangst door de cursisten. Die uitbreiding betrof niet alleen het aanvankelijk lezen maar ook andere taalvaardigheden: luisteren, schrijven en spreken en woordenschat. De uitbreiding van het materiaal is aanzienlijk. DigLin was als leeromgeving relatief klein met zo'n 135 "bronnen" en beperkt. In DigLin+ zitten meer dan 1000 bronnen waarin ruim 3000 foto's opgenomen zijn en ongeveer 10.000 geluidsbestanden (klanken, woorden, zinnen en teksten). Het is dus met recht DigLin-Plus of DigLin+ geworden.

In de testperiode is de site ook opengesteld voor gebruikers omdat het jammer is het materiaal voor ons te houden en om feedback te kunnen krijgen van docenten. In juni 2017 waren er op de topdagen maandag, dinsdag en donderdag meer dan 1000 gebruikers. Helaas bleek het niet mogelijk de spraakherkenning op zo'n grote schaal toepasbaar te maken voor het gebruik op alle locaties waar les gegeven wordt. Voor die ontwikkeling is opnieuw financiering nodig, maar het zou niet goed zijn het huidige materiaal in afwachting daarvan aan de doelgroep te onthouden. We zijn blij dat DigLin+ overgaat in handen van een ervaren uitgever. We laten het echter nog niet los. We blijven het koesteren en ontwikkelen.

Algemeen

DigLin+ Nederlands is gebouwd op de principes van FC-Sprint² (Deutekom, 2008). Belangrijk daarbij is dat cursisten zelf kunnen werken aan een doel (of zoals dat bij FC-Sprint² ook wel genoemd wordt 'een hoge verwachting'). Zij kunnen daarbij gebruik maken van 'bronnen'. Alles kan daarbij een bron zijn. Medecursisten zijn bijvoorbeeld een bron, er kunnen papieren bronnen zijn en er zijn digitale bronnen. DigLin+ Nederlands is een omgeving met deze digitale bronnen. Ook een docent is een bron, maar dat is bij voorkeur de *laatste* bron om te raadplegen. Bij FC-Sprint² heeft de cursist heel nadrukkelijk zelf het stuur in handen. Hij kan aan zijn eigen doelen werken of aan uitdagingen die de docent voor hem formuleert. Ook als een cursist aan zijn eigen doelen werkt, dan zet de docent dat om in een hoge verwachting. Als een cursist bijvoorbeeld wil leren tellen in het Nederlands dan kan een docent daarop een verwachting formuleren.

"Ik weet zeker dat je aan het eind van de les tot 20 kunt tellen en dat ga je laten zien aan de andere cursisten." De docent geeft in dit voorbeeld geen instructie vooraf over dat tellen. De cursist kan daarvoor bronnen raadplegen. Voor dit voorbeeld is er bijvoorbeeld de bron hieronder.

Hoe klinken de getallen van 1 tot 50?

Hoe schrijf je getallen van 1 tot 50?

Hier kan de cursist horen hoe elk getal in het Nederlands uitgesproken wordt. Met deze bronnen kan hij niet alleen leren tellen tot 20 maar ook tot 50 en hij kan bijvoorbeeld ook zien hoe die getallen geschreven worden. Er zijn ook bronnen om te oefenen, bijvoorbeeld om Bingo-spel om snelle woordherkenning te oefenen. De docent kan wel een instructie geven maar hij doet dat bij voorkeur **na** de presentatie van de cursist. Als dat dan tenminste nog nodig is. Het voordeel is dan dat er instructie gegeven wordt aan een cursist die voorbereid is. De cursist heeft zich al verdiept in het onderwerp en dus is de kans veel groter dat de instructie het gewenste effect heeft.

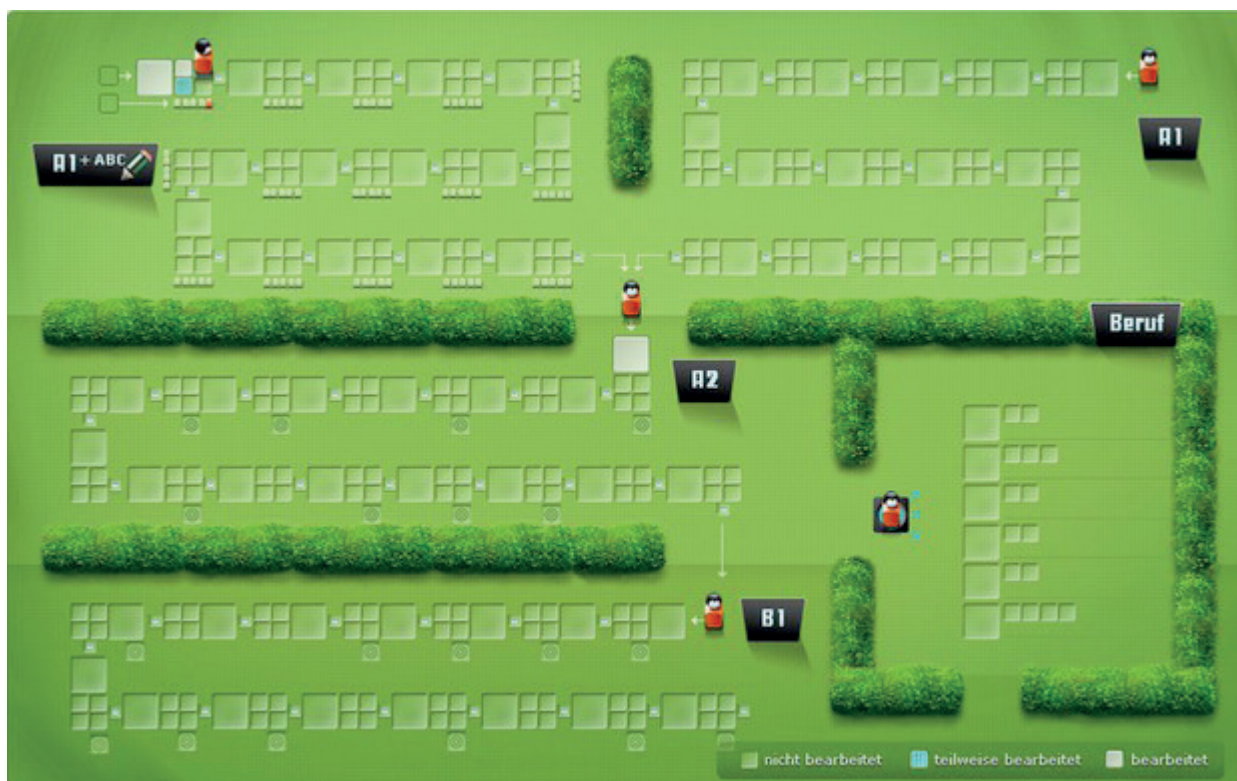
DigLin+ Nederlands is bedoeld voor cursisten die of analfabeet zijn of laagopgeleid en nog niet niveau A1 bereikt hebben. Het uiteindelijke doel is om in DigLin+ in ieder geval tot A2 te gaan. Dit verhaal kan bij docenten tot meewarige blikken leiden. Sommige docenten gaan er vanuit dat dit te hoog gegrepen is voor hun cursisten. Maar er is ondertussen al aardig wat ervaring opgedaan met deze aanpak. Al een aantal jaren draait er een vergelijkbare en door ons gebouwde bronnenomgeving op Deense centra voor volwassenen en de resultaten zijn zeer bemoedigend. Ook de directe voorloper van DigLin+, een EU-project met bronnen over klank-tekenkoppeling, visuele en auditieve analyse en synthese (<http://diglin.eu>), leverde verrassende resultaten op. Onderzoekers waren onder de indruk van de motivatie van cursisten om met het materiaal te werken en vonden het opmerkelijk hoezeer analfabete cursisten bleken na te denken over hun eigen leren door het werken met bronnen.

Motivatie

In onderzoek naar motivatie (Deci & Ryan, 1985, 2000; Ryan & Deci, 2000) komen steeds drie aspecten terug die van groot belang zijn voor het ontstaan en vasthouden van intrinsieke motivatie. Er zal sprake moeten zijn van autonomie voor de cursist. Er moet de mogelijkheid zijn om (in ieder geval deels) zelf te sturen en een eigen inbreng te hebben. De andere twee aspecten (die ik hier verder even buiten beschouwing laat) zijn het gevoel ergens beter in te worden en zinvol bezig te zijn (en het liefst te werken aan iets van groter belang dan het individuele).

Autonomie (en dus motivatie) verhoudt zich niet goed met een lineaire leerlijn. Een vooraf – door experts – bedachte logische lijn waarbij in chronologische volgorde onderwerpen, oefeningen en doelen behandeld worden onder leiding van een docent lijkt theoretisch logisch maar is niet bevorderlijk voor de motivatie van cursisten.

Toch is er in de praktijk eigenlijk altijd sprake van zo'n lineaire leerlijn. Zelfs bij digitale leeromgevingen zie je eigenlijk altijd dat het de bedoeling is om een bepaalde route te volgen. Hieronder bijvoorbeeld in het menu van [Ich Will Deutsch Lernen](#) is precies aangegeven welke route de cursist moet volgen en er staan zelfs bosschages tussen de niveaus om er voor te zorgen dat een cursist niet verdwaalt.

Menu van *Ich will Deutsch lernen*

Een opzet zoals deze legt al snel de nadruk op wat cursisten moeten **doen** of gedaan hebben. In dit menu is daarom ook te zien (zie rechtsonder) wat al gedaan is – ‘*bearbeitet*’ – of nog niet gedaan is of deels gedaan is. Eigenlijk zou het ons niet moeten interesseren wat een cursist gedaan heeft maar wat hij kan. Met zo’n opzet doen we feitelijk een beroep op *gehoorzaamheid* bij de cursist. Doe wat wij zeggen en dan komt het goed!

DigLin+ Nederlands probeert te focussen op **kunnen**. Een cursist zou oefeningen moeten doen met de focus op wat hij moet kunnen. De cursist moet hier veel meer onderzoekend leren. Hij moet uitvinden wat hij kan doen om het doel te bereiken. Als de cursist het kan, kan hij stoppen met oefenen. Het is bij DigLin+ dan ook niet de bedoeling om alle oefeningen te doen. Daarmee doen we veel meer een beroep op een onderzoekende en zelfstandige houding bij de cursist.

In zo’n menu kan de cursist niet echt navigeren. Het doel om te leren tellen kan hij met zo’n menu moeilijk bereiken. Het zit er ongetwijfeld in en je komt het vanzelf een keer tegen maar het is eigenlijk de bedoeling om de uitgezette route volgen.

Het menu van DigLin+ Nederlands is daarom totaal anders opgezet. Hier is het de bedoeling dat cursisten gaan-deweg leren te navigeren. Bij het voorbeeld van tellen tot 20 moet een cursist na gaan denken waar zoiets zou kunnen staan.

De ervaring uit Denemarken en DigLin (EU-project 2013-2015) zijn in dit verband zeer interessant. Deense docenten geven aan dat cursisten dit aanvankelijk inderdaad totaal niet kunnen (net zoals ze aanvankelijk ook totaal niet in staat zijn om te lezen en te schrijven). Maar al vrij snel gaan ze de logica ontdekken en zijn de meeste cursisten steeds beter in staat om effectief te navigeren in het menu. Het menu zorgt er bovendien voor dat de cursist zicht krijgt op wat er allemaal te leren valt. Hij kan op zoek zijn naar bijvoorbeeld leren tellen in het Nederlands en bij dat zoeken in het menu ontdekken dat hij ook kan leren klok kijken. Bovendien kan hij bij presentaties van zijn medecursisten ontdekken waar hun kennis zit en dus leren ze dat ze andere cursisten ook kunnen gebruiken als bron.

Autonomie en feedback

Autonomie gaat in de bronnen van Diglin+ nog een stapje verder (Deutekom & van de Craats, 2016). In een klassieke lineaire opzet heeft een individuele oefening vaak een heel specifiek doel voor precies dat punt waar de cursist zich in zijn leerproces bevindt. De oefening is in deze opzet meestal gebouwd met het voorafgaande en dat wat er na komt, in gedachte. Bij een goed uitgebalanceerde lineaire opzet kunnen we op punt x van de leerlijn bijvoorbeeld een tekst aanbieden waarbij we er voor zorgen dat in die tekst woorden zitten die we *daarvoor* al aangeboden hebben. Bovendien bedenken we dat het hier gaat om een leestekst. Het verdelen van het materiaal betekent namelijk ook vaak het onderverdelen van deelvaardigheden.

In het voorbeeld over boer Jaap (hieronder) is het mogelijk om van elk groen woord een beeld te bekijken. En het is mogelijk om elk woord individueel te beluisteren. Het is mogelijk om de hele tekst te beluisteren. De scheiding van de vaardigheden valt daarmee weg. Hier komen luisteren, lezen en het uitbreiden van de woordenschat bij elkaar. Bovendien zit de cursist aan het stuur. Er zijn talloze acties die hij kan doen. Al deze opties stimuleren nadenken over je keuze en er zelf over beslissen. Daarmee wordt het ontwikkelen van strategieën op gang gebracht.

Jaap is boer

Jaap is boer.
Jaap woont in Ursem in Noord-Holland.
Hij heeft een boerderij met 120 koeien.
Hij verbouwt ook graan, maïs en gras.
Jaap is een biologische boer.

De koeien gaan op 15 april tot 1 november naar buiten.
Ze staan in het weiland.
Ze eten gras.

In de winter staan de koeien op stal.
De koeien geven 2000 liter melk per dag.
Jaap verkoopt de melk aan Campina.
Campina is een groot bedrijf.
Een tankwagen haalt de melk om de twee dagen op.

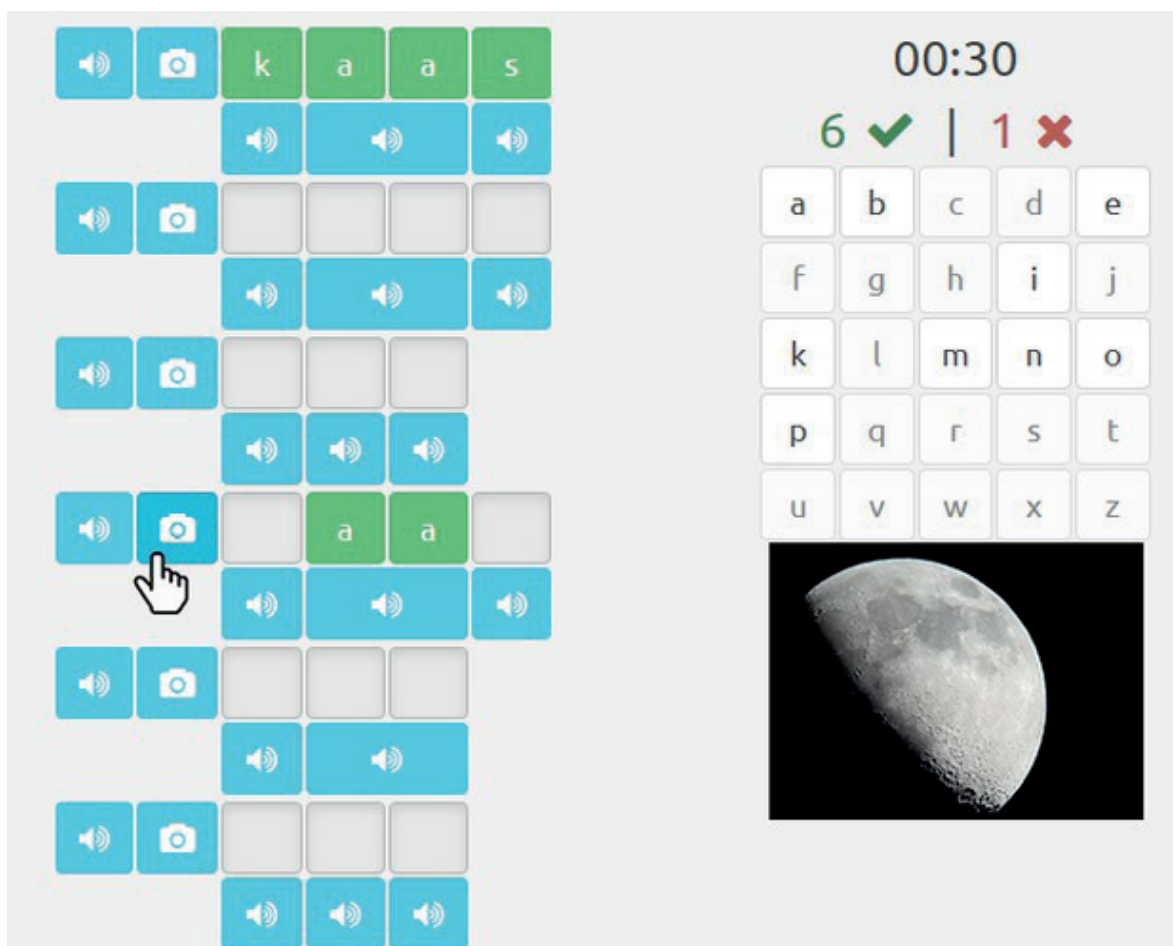
Jaap houdt van het werk op de boerderij.
Hij werkt ook in het weekend.

0:00 / 0:44

Deze 'lagen' in het materiaal maken het mogelijk om al veel eerder in het leerproces met een tekst zoals deze te werken. Bovendien kan een cursist die lagen zelf oproepen. Hij kan zijn eigen feedback organiseren (van de Craats, 2014). Hij kan bedenken dat hij weet wat 'koeien' zijn en ter controle het woord aanklikken om te horen hoe het klinkt en te zien of het inderdaad klopt wat hij denkt. Of als hij niet weet wat 'gras' is kan hij het ter plekke leren. Hij kan met deze tekst allerlei doelen nastreven. Hij kan oefenen om de tekst goed voor te lezen. Of hij kan al klikkend en studerend proberen de tekst te gaan begrijpen. Hij kan zijn woordenschat uitbreiden. Hij kan ook alleen de tekst beluisteren om te zien of hij de tekst al luisterend kan begrijpen. Hij kan proberen om al deze woorden correct uit te spreken. Hij kan zelfs als deze tekst eigenlijk nog veel te moeilijk is deze tekst leren begrijpen door met al deze opties te werken. De cursist heeft het stuur hier daadwerkelijk in handen.

Hetzelfde geldt voor een oefening als hieronder binnen het domein van alfabetisering.

De cursist kan hier de letters naar de juiste plek slepen. Hij kan daarvoor de individuele klanken gebruiken die onder de lettervakjes staan. Maar hij kan de oefening op een heel ander niveau maken. Hij kan proberen te luisteren naar het hele woord en daarmee proberen de letters naar de juiste plek te slepen. Hij kan zelfs alleen gebruik maken van het fotoknopje om met alleen het beeld te proberen het juiste woord te vormen. Elke feedback is bovendien direct. Bij elke fout is het onmiddellijk duidelijk dat er iets niet goed gaat. Dat voorkomt het inslijpen van fouten en zorgt er voor dat cursisten voor 100% gaan en een *trial and error*-mentaliteit gaan ontwikkelen. Ze zullen veel meer geneigd zijn om door te gaan tot alles goed is. Veel meer dan wanneer er ergens rechts onderaan een knopje staat waarbij je aan het eind van de oefening de mogelijkheid krijgt om je antwoorden te controleren. De klokjes en het bijhouden van hoeveel fouten er nog gemaakt zijn zorgt er bovendien voor dat de cursist kan proberen zichzelf te verbeteren. Ook hier geldt dat het systeem feedback geeft, maar ook de cursist kan zijn eigen feedback oproepen. Hij kan bedenken en gebruiken wat hij nodig heeft.

In dit soort oefeningen zien we dat cursisten gaandeweg strategieën ontwikkelen. We zien hier cursisten die als ze de eerste 'k' gevonden hebben op zoek gaan naar andere knopjes 'k'. Ze ontwerpen daarmee in zekere zin hun eigen oefening. En ook hier is de scheiding van 'schrijven', 'luisteren' en 'woordenschat' opgeheven.

In het DigLin-project, dat vooraf ging aan Diglin+ Nederlands, bleken individuele cursisten deze klanken, de foto's en de 300 woorden die in dit project zaten duizenden keren te beluisteren en bekijken (zie Tabel 1). Bovendien bleken cursisten dit soort oefeningen te herhalen en daar structuren, patronen of regels in te zien zonder dat dit echt de intentie was (inductief leren). Een cursist vertelde dat DigLin haar geleerd had dat de -d- aan het eind van een woord moest klinken als een -t-. Nergens was dat expliciet aangeboden.

De input voor het aanleren van regels proberen we steeds in te vlechten in dit materiaal. In DigLin+ is dat niet door middelen als vetgedrukte, schuine letters of hoofdletters in de tekst te plaatsen zoals Sharwood Smith (1991: 118) '*enhanced input*' omschrijft, maar door middel van beeld, geluid, indeling in de layout en door taalpatronen naast elkaar te zetten. In DigLin+ zijn beeld en geluid precies de essentiële elementen van de leeromgeving van een analfabeet. Toen hij zijn moedertaal leerde was de werkelijkheid om hem heen de (situatieve) context waarbinnen hij leerde en werd taal begrepen tegen die werkelijkheid (zie Bereiter, 1997). Nu moet hij leren om de werkelijkheid van een tekst of verhaal als de werkelijkheid te zien waardoor hij een tekst begrijpt. Een ANT2-docent heeft als het ware de taak de cursist van de situatieve of extra-linguïstische werkelijkheid naar de linguïstische werkelijkheid te leiden. Die laatste werkelijkheid is de achtergrond waartegen hij een verhaal of tekst moet begrijpen.

Impliciet leren en bronnen

Scott Barry Kaufman zegt in zijn fascinerende boek *Ungifted: Intelligence Redefined* (2013) dat het meeste van wat wij leren (hij noemt zelfs 95%) impliciet gebeurt. *Dat geleerde is dus ontstaan zonder expliciete instructie!* Hij geeft aan dat bij expliciete instructie er een grote correlatie is met het IQ van de leerder. Hoe hoger het IQ van de leerder, hoe groter de kans dat het daadwerkelijk geleerd wordt. Bij impliciet aanleren is er **geen** correlatie met het IQ van de leerder! Dat betekent dat onze hersenen zeer goed in staat zijn patronen te herkennen en daarvan te leren. En dat het IQ van de leerder geen invloed heeft.

Kaufman spreekt zelfs van het impliciete systeem en het expliciete systeem. Hij meent dat het impliciete systeem veel sneller en effectiever is om zelfs zeer complexe patronen aan te leren. In een aantal gevallen zal dat onbewust gebeuren maar ook wordt de stap gemaakt waarbij leerders impliciet patronen aanleren en vervolgens zelf daar een regel van maken. (We hebben daar al voorbeelden van gezien bij gebruikers van DigLin).

Voor Alfa-NT2-cursisten, waar we met DigLin+ materiaal voor ontwikkelen, heeft deze kennis enorme consequenties. Wellicht is het IQ bij alfacursisten een obstakel (al heb ik daar persoonlijk grote twijfels over, JD), maar vooral het taalniveau en het abstractieniveau van de alfacursisten maakt dat leren via expliciete instructie voor deze cursisten in ieder geval al zeer gecompliceerd is.

Voor ons betekent het dat alfacursisten van alles zouden kunnen leren als het maar niet gebeurt met expliciete instructie, maar via het impliciet onderscheiden van patronen. Dat maakt het ook interessant te bedenken wanneer en waarom iets **niet** geleerd wordt. Wellicht komt dat omdat leerders niet in “situaties” komen waarin er impliciet geleerd kan worden. Of dat we dat niet verwachten.

Bij het bouwen van bronnen proberen we daarom te bouwen zonder expliciete instructie en patronen in te vlechten in het materiaal. Maar hoe ziet dat er dan uit?

The screenshot shows a digital interface for learning words. It features two columns of words, each with a speaker icon and a camera icon to its left. The words are: kam, kat, kan, man, map, pan, pak, boom, boon, boot, noot, kool, roos, rook, tien, kies, biet, vies, vier, riem. Each word is followed by its phonetic breakdown into individual letters or syllables. For example, 'kam' is broken down as 'k a m'. Below the word lists is a keyboard with letters 'a' through 't' on the top row and 'u' through 'ch' on the bottom row. A small image of a cat is visible in the bottom right corner of the interface.

Oefening 1 van woordenlijst 1: Presentatie met klankenbar

Voor alfacursisten is het schermbeeld hieronder een mooi voorbeeld. Hier zit geen instructie bij. Er zit wel heel veel kennis in die je hiermee impliciet op kan doen. Een cursist heeft hier in totaal 140 opties. Je kunt hier alle individuele letters horen. Je kan de woorden horen. En je kan zien wat de woorden betekenen. Je kan hier uit leren dat woorden bestaan uit letters en dat letters op een bepaalde manier klinken. En dat de klanken van de verschillende letters samen een woord vormen. Je kan alle klanken via de klankenbar onderaan beluisteren. Dit is eigenlijk niet eens een oefening en toch was er in het DigLin-project een leerder die in totaal 45 minuten met deze bron gewerkt heeft. We gebruiken in dit materiaal feedback waarbij het systeem reageert op acties van de

leerder (dat zit niet in dit voorbeeld). En “feedback” die de leerder zelf oproept. Een leerder zou kunnen bedenken dat hij weet wat een –kam– is en hoe je het uitspreekt, hij kan dat proberen te doen en vervolgens door op de knopjes te klikken ontdekken of zijn inschatting klopt. Zie voor een overzicht van soorten feedback in DigLin [Van de Craats \(2014\)](#).¹

Bedenk maar eens wat er nodig is om deze informatie expliciet aan te bieden aan alfacursisten met een beperkt mondeling taalniveau.

06NED	10 uur	5 uur		Aantal in DigLin ABC
Hij hoorde	1088	926	spraakklanken	37
hoorde	1187	946	woorden	300
bekeek	1416	1058	plaatjes	300
gebruikte	540	205	de klankenbar	37
sleepte	29	122	letters (fout)	±1000
sleepte	229	295	letters (goed)	±1000
sleepte	872	1433	woorden (fout)	300
sleepte	235	251	woorden (goed)	300

Tabel 1 - acties van cursist 06NED na 10 en 15 uur in Diglin (voorloper van Diglin+) Uiteindelijk heeft deze cursist ruim 22 uur met het ABC deel gewerkt en is daarbij in totaal tot 14666 acties gekomen (klanken gehoord, woorden gehoord, foto's gezien, woorden getypt)

¹ In deze blog is sprake van een type feedback door middel van spraakherkenning. Dat bleek helaas niet uitvoerbaar binnen de huidige versie van DigLin+.

Literatuur

- Bereiter, C. (1997). Situated cognition and how to overcome it. In D. Kirshner & J. Whitson (eds.), *Situated Cognition. Social, semiotic and psychological perspectives* (pp. 281-300). Mahwah NJ: Lawrence Erlbaum.
- Craats, I. van de (2014). Feedback van de digitale alfabetiseringsdocent. In B. Bossers (red.) *Vakwerk 9*. Amsterdam: BVNT2.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York, NY: Plenum.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11, 227-268.
- DeKeyser, R.M. (2009). *Cognitive-psychological processes in second language learning*. In M. Long & C. Doughty (eds.), *Handbook of second language teaching*. Oxford:Blackwell,2009, 119-138.
- Deutekom, J. (2008). *Grenzeloos leren*. Amsterdam: Boom. <https://www.nt2.nl/nl/product/46/FC-Sprint2>
- Deutekom, J. & Craats, I. van de (2016). De digitale alfa-docent (DigLin) en de autonome alfa-leerder. In S. Verhallen (red.) *Vakwerk 10*. Amsterdam: BVNT2.
- DigLin-The digital literacy learner (2013-2015).<https://diglin.eu>
- Gathier, M. & de Kruyf, D. (2005). *Leerwoordenboek Nederlands*. Bussum: Coutinho.
- Huettig, F. (2015). Literacy influences cognitive abilities far beyond the mastery of written language. In I. van de Craats, J. Kurvers, & R. van Hout (eds.) *Adult literacy, second language and cognition* (pp. 115-128). Nijmegen: CLS.
- Kaufman, B.A. (2013). *Ungifted: Intelligence Redefined*. New York: Basic Books
<https://www.amazon.com/gp/product/0465025544/>
- Kurvers, J. (2002). *Met ongeletterde ogen. Kennis van taal en schrift van analfabeten*. Amsterdam: Aksant.
- Kurvers, J. (2010). *Alfabetisering*. In B. Bossers, F. Kuiken & A. Vermeer (red.), *Handboek Nederlands als tweede taal in het volwassenenonderwijs* (pp. 240-277). Bussum: Coutinho.
- Kurvers, J., van de Craats, I. & Van Hout, R. (2015). Footprints for the future: Cognition, literacy and second language learning. In I. van de Craats, J. Kurvers, & R. van Hout (eds.) *Adult literacy, second language and cognition* (pp. 7-32). Nijmegen: CLS.
- Prins, A. (2016). *WTN Alfa: de WoordenschatToets Nederlands voor analfabeten*. Masterscriptie Vrij Universiteit.
- Read, J. (2009). Second language vocabulary assessment: Current practices and new directions. *International Journal of English Studies*, 7(2), 105-126.
- Reyers, A. (2017). Nog een obstakel erbij. Het brein van de alfacursist. *Les 202*, 33-35.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55, 68-78.
- Sharwood Smith, M. (1991). Speaking to many minds: On the relevance of different types of language information for the L2 learner. *Second Language Research* 7, 118-132.
- Sharwood Smith, M. (1993). Input enhancement in instructed SLA: Theoretical bases. *Studies in Second Language Acquisition* 15, 165-179.